

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Marie Odehnalová

Budoucnost katalogizační profese
The future of cataloger profession

Vedoucí práce

Praha 2017

PhDr. Barbora Drobíková, PhD.

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala PhDr. Barboře Drobíkové, PhD. za odborné vedení, cenné rady a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Chtěla bych touto cestou poděkovat rovněž všem respondentům za účast ve výzkumu a jejich ochotu.

Mé poděkování patří také mým nejbližším za podporu nejen při psaní této práce, ale i za oporu během studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. července 2017

.....

Marie Odehnalová

Identifikační záznam

ODEHNALOVÁ, Marie. *Budoucnost katalogizační profese*. Praha, 2017. 62 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Barbora Drobíková, Ph. D.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá budoucností katalogizační profese. Výzkum zjišťuje možný vývoj katalogizace a pozice katalogizátora v českém knihovnictví. Je stručně představena pracovní pozice katalogizátora, dále je nastíněn vývoj katalogizace v minulosti na mezinárodní a české úrovni. Na základě rešerše je popsána situace katalogizační práce a její budoucnosti v zahraničí. Výzkum probíhal v podobě kvalitativních strukturovaných rozhovorů s českými odborníky v oboru knihovnictví. Závěr práce je věnován shrnutí zjištěných informací z rešerše a rozhovorů, zodpovězení definovaných výzkumných otázek a představení subjektivní vize vývoje katalogizace.

Klíčová slova

Katalogizace, katalogizátoři, vývoj katalogizace, katalogizační profese, katalogizační pravidla a standardy

Abstract

The bachelor thesis deals with the future of cataloger profession. The research investigates possible development of cataloging and position of the cataloger in the Czech librarianship. It briefly presents the position of cataloger and it outlines the development of cataloging on an international and Czech level in the past. The situation of cataloging work and its future abroad is based on the retrieval. The research was realised in the form of qualitative structured interviews with Czech professionals in the librarianship field. The conclusion of this thesis is dedicated to the summery of the found information, it answers the defined reasearch questions and presents subjective vision of cataloging development.

Keywords

Cataloging, catalogers, cataloging development, cataloger profession, cataloging rules and standards

Obsah

Obsah	5
Seznam zkratk	8
Předmluva	9
1. Úvod.....	10
2. Katalogizace jako základní knihovnická specializace	11
2.1 Katalogizátor	12
2.1.1 Katalogizátor a vzdělání	13
2.1.2 Katalogizátor a jeho dovednosti	14
2.1.2.1 Všeobecné dovednosti	14
2.1.2.2 Měkké kompetence	14
2.2 Katalogizace a její proměny v minulosti.....	15
2.2.1 Katalogizační pravidla a jejich vývoj	15
2.2.1.1 Katalogizační pravidla a jejich vývoj v České republice.....	16
2.2.2 Katalogizační standardy	17
2.2.2.1 Katalogizační standardy v České republice	18
2.2.3 Pravidla pro věcný popis	19
2.2.3.1 Pravidla pro věcný popis v České republice.....	20
2.2.4 Shrnutí změn a vlivu na katalogizační profesi	20
3. Vize budoucnosti katalogizační profese podle zahraničních zdrojů.....	21
3.1 Požadavky na katalogizátora v současnosti	21
3.1.1 Vlastnosti a znalosti potřebné v budoucnosti katalogizátora	23
3.1.1.1 Možnosti vzdělávání katalogizátorů	24
3.2 Proměna role katalogizační profese	24
3.2.1 Nová uplatnění pro katalogizátory	25
3.2.2 Spolupráce katalogizátora s dalšími profesemi	26
3.3 Vliv webových vyhledávačů na katalogizační profesi.....	27
3.4 Nedostatek katalogizátorů	27

3.5 Katalogizační formáty a jejich aplikace v budoucnosti katalogizační profese	28
3.5.1 Metadatové formáty a MARC21	28
3.5.1.1 BIBFRAME a jeho využívání v praxi	29
3.5.1.2 Změna formátu a knihovní systémy	29
3.5.1.3 Metadata poskytované nakladateli a dodavateli	30
4. Vize budoucnosti katalogizační profese z pohledu českých odborníků	31
4.1 Cíl výzkumu	31
4.2 Formulování výzkumných otázek	31
4.3 Výzkumná metoda	32
4.3.1 Analyzování odpovědí	32
4.3.2 Struktura rozhovoru	33
4.4 Výsledky	34
4.4.1 Výzkumný vzorek	34
4.4.1.1 Působení odborníků v oboru a jejich specializace	35
4.4.2 Současný stav kompetencí katalogizátora	35
4.4.3 Reakce na novinky a vývoj v katalogizaci	36
4.4.3.1 Vzdělávání katalogizátorů	37
4.4.4 Vliv finančního ohodnocení na katalogizační profesi	37
4.4.5 Katalogizační profese a její vyhlídky a možnosti do budoucnosti	38
4.4.5.1 Existence katalogizátora	38
4.4.5.2 Sdílená katalogizace	38
4.4.5.3 Centrální zpracování	39
4.4.6 Stahování záznamů z čárového kódu knihy	39
4.4.7 Rekvalifikace katalogizátorů	40
4.4.7.1 Proměna katalogizační profese na metadatového knihovníka	41
4.4.8 Metadatové formáty a MARC21	42
5. Shrnutí	43
5.1 Shrnutí vize budoucnosti katalogizační profese podle zahraničních zdrojů	43

5.2 Shrnutí výzkumu vize budoucnosti katalogizační profese z pohledu českých odborníků	44
5.2.1 Výzkumné otázky	44
6. Subjektivní vize možného vývoje katalogizační profese.....	51
7. Závěr	53
8. Seznam použité literatury a zdrojů	54
9. Seznam tabulek	61
10. Přílohy.....	62
Příloha 1 – Informovaný souhlas	62

Seznam zkratek

AACR	Anglo-americká katalogizační pravidla (Anglo-American Cataloging Rules)
AACR2R	Anglo-americká katalogizační pravidla, druhá revize (Anglo-American Cataloging Rules, second revision)
BIBFRAME	Bibliografic Framework
CILIP	Chartered Institute of Library and Information Professionals
CIP	Katalogizace v knize (Cataloging in Publication)
DDT	Deweyho desetinné třídění
FRAD	Functional Requirements for Authority Data
FRBR	Funkční požadavky na bibliografické záznamy (Functional Requirements for Bibliographic Records)
IFLA	Mezinárodní federace knihovnických asociací a institucí (International Federation of Library Associations and Institutions)
ISBD	Mezinárodní standardní bibliografický popis (International Standard Bibliographic Description)
ISBN	Mezinárodní standardní číslo knihy (International Standard Book Number)
LCC	Klasifikace Kongresové knihovny (Library of Congress Classification)
MAKS	Modulární automatizovaný knihovnický systém
MARC	Strojově čitelná katalogizace (Machine Readable Cataloging)
MARC21	Standard MARC definován pro 21. století
MDT	Mezinárodní desetinné třídění
MODS	Metadata Object Description Schema
OPAC	Veřejně přístupný online katalog (Online Public Access Catalog)
RDA	Katalogizační pravidla pro zpřístupňování zdrojů (Resource Description Access)

Předmluva

Katalogizační profese je nedílnou součástí knihovnictví. Jedná se spíše o povolání, o kterém širší veřejnost neví, ačkoliv vidí jejich výsledky práce, které také velmi hojně využívá. Právě z tohoto důvodu se jedná o povolání důležité pro chod knihoven.

Katalogizační profese a její vývoj v minulosti a možný vývoj do budoucnosti mě dlouhodobě zajímá. Nejen osobní zájem o tuto problematiku byl důvod, proč jsem si téma „Budoucnost katalogizační profese“ vybrala jako námět mé bakalářské práce. Dalším důvodem byla má předchozí zaměstnání, která se sice během studia měnila, ale vždy se týkala katalogizace dokumentů v knihovnách. Po dokončení studií bych ráda v této knihovnické specializaci zůstala, neboť mě tato práce velmi zajímá a obohacuje.

Jako výzkumná metoda pro bakalářskou práci byly zvoleny osobní rozhovory s odborníky v knihovnictví. Po domluvě s vedoucí mé práce jsem kromě katalogizátorů oslovila také osoby, které nepůsobí přímo v katalogizaci, ale zajímají se o vývoj katalogizaci, či pouhé její části. Budoucnost katalogizační profese se totiž netýká pouze katalogizátorů, ale působí zde i mnoho dalších faktorů.

Schůzky s odborníky v tomto oboru mi ukázaly několik společných charakterních rysů typické pro lidi působící v oboru knihovnictví, ale také společný zájem a zápal o tuto problematiku. Dále si velmi cením nadšení, vstřícnosti a ochoty mi napomoci s bakalářskou prací.

Při přípravě na osobní rozhovory v rámci výzkumu mi velmi pomohla zahraniční odborná literatura, jež se budoucností katalogizační profese a katalogizace již zabývá několik let. V přípravě mi také pomohla samozřejmě má vedoucí práce.

Bakalářská práce je vypracovaná v souladu s platnými vnitřními předpisy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a dalšími metodickými pokyny a normativními dokumenty.

Tato bakalářská práce od předmluvy po závěr čítá 94 809 znaků.

1. Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá katalogizací jakožto jedné ze základních knihovnických činností. Bakalářská práce se věnuje tématu možného vývoje katalogizační profese a možnou pozicí katalogizátora na trhu práce v budoucnosti.

Práce začíná teoretickou částí. Ve druhé kapitole jsou nejdříve vysvětleny základní pojmy související s katalogizační profesí a s katalogizací, a to v rozsahu odpovídající potřebám této práce. Dále je přiblíženo povolání katalogizátor, jeho vzdělání a dovednosti potřebné k výkonu katalogizační profese. Navazuje stručný obraz vývoje katalogizace v minulosti. Přiblíží se vývoj katalogizačních pravidel, standardů a pravidel pro věcný popis ve světě, ale také v České republice.

Ve třetí kapitole se předloží vize budoucnosti katalogizační profese podle zahraničních zdrojů, kapitola je založena na základě rešerše. Cílem této kapitoly je představit a přiblížit témata, kterým se v současné době věnují odborníci v zahraničí.

Od čtvrté kapitoly po sedmou kapitolu se práce věnuje výzkumu, který je zaměřený na budoucnost profese katalogizace z pohledu českých odborníků a jeho výsledkům. V rámci čtvrté kapitoly jsou zodpovězeny předem stanovené výzkumné otázky. Shrnutý a vyhodnocený jsou poznatky ze zahraniční a české praxe. Závěrem je představena subjektivní vize.

2. Katalogizace jako základní knihovnická specializace

Katalogizace je vnímána jako jedna ze základních knihovnických specializací, jež je součástí knihovnictví již od začátku vzniku knihoven. Počátky katalogizace souvisí s potřebou uspořádat dokumenty v knihovnách uložené.

Katalogizace a klasifikace jsou podle Omekwa „centrálním nervovým systémem knihovnictví.“¹ (Dyer, 2011, původní zdroj Omekwu, 2008, s. 188)

Norma ČSN ISO 8459-5 katalogizaci definuje jako: „proces zpracování pro jeho začlenění do jednoho nebo více katalogů nebo rejstříků, kdy jádrem zpracování je popis ucelené jednotky umožňující její výběr.“ Existují dva základní typy tohoto procesu – jedná se o jmennou a věcnou katalogizaci. (Vodičková, 2003a)

Jmenné katalogizace (synonymní termín je jmenný popis, či identifikační popis) se přisuzuje významné postavení v popisu dokumentu. Jedná se o základní termín současného knihovnictví v oblasti zpracování dokumentů. Identifikační popis označuje proces jmenného zpracování dokumentů. (Buřilová, 2008)

Při věcné katalogizaci vznikají věcné selekční údaje. Katalogizátor přiděluje při věcném popisu tyto údaje z důvodu, aby dokumenty byly vyhledatelné dle jejich obsahu. Jedná se o obsahovou analýzu dokumentu. (Balíková, 2003a)

Katalogizace přidává hodnotu knihovnímu fondu. Pokud knihovna nakupuje dokumenty, je v jejím zájmu, aby tento finanční výdaj byl využíván. Knihovní zdroje jsou tu pro uživatelské využívání. Pokud o zdrojích uživatelé nevědí, nemohou být potom využívány a mohou být považovány za bezcenné. (Read, 2003, s. 15) Financování katalogizace a vzdělávání pracovníků v tomto zaměření je investice do kvalitních veřejných služeb (Intner, 2002, s. 27).

V praxi se můžeme potkat se zpracováním dokumentů pomocí sdílené katalogizace. Sdílená katalogizace spočívá ve spolupráci dvou nebo více knihoven na tvorbě společné databáze, zároveň také využívají záznamy vytvořené partnerskými institucemi. (Krčmářová, 2000) Jako protiklad pro tento způsob můžeme vnímat tzv. originální katalogizaci, jež spočívá ve vytváření nových záznamů bez použití dostupných katalogizačních zdrojů sloužících pro přebírání záznamů (Bulínová, 2003).

---

¹ Cataloguing and classification have been referred to by Omekwu (2008, p. 188) as „the central nervous system of librarianship...”

Výsledkem popisu je katalogizační, nebo bibliografický záznam. Rozdíl není významný. Spočívá v tom, že katalogizační záznam na rozdíl od bibliografického obsahuje údaje lokační (jako jsou sigla knihovny a signatura knihy), občas také další údaje o knize, například přírůstkové číslo. Tento nepatrný rozdíl je však v současnosti opomíjen. (Vodičková, 2003b)

Kromě zpracování jednotky do katalogizace také spadá správa samotného katalogu. Katalog je sekundární informační zdroj. V katalogu nalezneme katalogizační záznamy o dokumentech uchovávané v dané knihovně, nebo instituci. Existují předem daná pravidla, která určují, jak katalogy a katalogizační záznamy vytvářet. Knihovní katalogy jsou důležité z hlediska zpětného vyhledávání dokumentů. (Balíková, 2003b) Knihovní katalogy obsahují informace, které mohou být zaznamenány různým způsobem, tím se pak liší způsob použití katalogu. Knihovní katalogy lze dělit na různé typy. (Buřilová, 2008)

2.1 Katalogizátor

Katalogizace je náplní práce katalogizátora, jenž je brán jako odborný pracovník knihovny. Katalogizátor *„provádí formální a obsahovou analýzu dokumentu, na jejím základě vytváří jmenný a věcný záznam dokumentu (případně upravuje záznam vytvořený jiným pracovníkem) a spravuje bázi/báze těchto záznamů v tištěné anebo elektronické formě s cílem zpřístupnit uživatelům informace o obsahu knihovního fondu.“* (Infoabsolvent.cz, 2017)

V Národní soustavě povolání (dále jen NSP, 2017a) můžeme kromě „Knihovník katalogizátor“ najít také povolání „Samostatný knihovník katalogizátor.“ Činnost tohoto pracovníka se skládá z náročné a odborné práce v obou oblastech popisu dokumentů, dále formální i obsahové analýzy. Tvoří úplné záznamy a analytický popis.

V NSP (2017b) můžeme kromě výše uvedených najít také povolání „Knihovník specialista katalogizátor.“ Ten dle NSP kromě specializované práce v oblasti obou popisů dokumentů také provádí systémovou práci v koncipování a koordinaci katalogizační praxe.

Z toho vyplývá, že katalogizátor by měl zvládat vypracovat katalogizační záznam po stránce jmenného i věcného popisu. Znalost stanovených zásad se u těchto pracovníků knihovny vyžaduje z důvodu správného zpracování dokumentů. Dále je žádoucí, aby uměl pracovat s technologiemi a s automatizovaným knihovním systémem, a to minimálně s potřebnými moduly pro jeho práci. Kromě těchto schopností by se katalogizátor měl vyznat v nakladatelské politice v České republice a v aktuální nabídce vydaných dokumentů.

Od katalogizátora se také požaduje, aby byl schopný analyzování textu po formální i obsahové stránce. K tomu mu může pomoci metoda rychlého čtení, jež se stala důležitou součástí tohoto povolání. (NSP, 2017c)

Při vykonávání katalogizační profese je důležité dodržování pravidel pro tvorbu jmenného i věcného popisu, jak již bylo uvedeno, dále se ale katalogizátor při výkonu své práce zavazuje správnému využívání autorit a bibliografických formátů. Profese katalogizátora je také vázána funkcemi katalogizačního modulu automatizovaného systému. Přístupové rozhraní knihovního elektronického katalogu má vliv na výsledky jeho práce.

Katalogizátor zpravidla nebývá ve styku se čtenářem (velmi záleží na velikosti knihovny a počtu odborného personálu v knihovně). Z toho důvodu nezískává zpětnou vazbu na práci přímým kontaktem od čtenářů. Což ale neznamená, že katalogizátoři o ni nemají zájem. Právě naopak se katalogizátoři zajímají o efektivitu své práce. (Doležalová, Šrajbová, Trnka, 2017, s. 389)

2.1.1 Katalogizátor a vzdělání

K výkonu katalogizační profese v České republice na úrovni „Knihovník katalogizátor“ by měl jedinec projít přípravou na úrovni středoškolského vzdělání ukončené maturitní zkouškou v oboru Informační služby, nejlépe se zaměřením na knihovnictví. Jako další možnost představují jiné obory humanitně zaměřené, jež jsou též ukončeny maturitní zkouškou. Jako příklad můžeme uvést obor publicistika, knihkupectví, nebo všeobecné gymnázium. (NSP, 2017c)

U „Samostatného knihovníka katalogizátora“ se považuje za nejlepší vzdělání na úrovni vyšší odborné školy v oboru Informační služby, knihovnictví, popřípadě ale také bakalářské vzdělání v oboru Informační studia a knihovnictví. Alternativa jsou jiná vyšší odborná a bakalářská studia na humanitních oborech, či oborech zaměřených na práci s informacemi, na informační technologie a podobně. (NSP, 2017a)

Co se týče katalogizační profese na úrovni „Knihovník specialista katalogizátor“, požaduje se magisterské vzdělání v oboru Informační studia a knihovnictví. Opět i zde ale existují alternativní magisterské obory. Kromě humanitně zaměřených oborů se v profesi katalogizátora mohou uplatnit také obory inženýrské, nebo také obory kvantitativních metod v ekonomice. (NSP, 2017b)

2.1.2 Katalogizátor a jeho dovednosti

2.1.2.1 Všeobecné dovednosti

Všeobecné dovednosti katalogizátora zahrnují několik činností. Již bylo uvedeno, že u katalogizátorů se požaduje znalost práce s technologiemi a s automatizovanými knihovními systémy. Z tohoto důvodu je u katalogizátora důležitá počítačová gramotnost.

Mezi jeho dalšími dovednostmi by měla být orientace v ekonomické a právní oblasti. V ekonomice by se měl orientovat v základních pojmech, v běžných účetních dokladech typu faktura a objednávka a měl by umět vytvořit jednoduchý rozpočet. Ve sféře právní je schopný si najít informace v oblasti právní vědy.

Za obecné dovednosti u katalogizátora se v České republice také považuje znalost jazyků. Požaduje se znalost českého jazyka a také anglického jazyka, a to na velmi dobré úrovni. Znalost dalšího cizího jazyka, například němčiny, nebo ruštiny, se považuje za velmi výhodné. (NSP, 2017c)

2.1.2.2 Měkké kompetence²

Mezi měkké kompetence, které by měl mít katalogizátor, spadá orientace v informacích, katalogizátor je informačně gramotný jedinec. Zvládá zátěž a rutinní a monotónní práci plní pečlivě po dlouhou dobu. Při práci je výkonný, stabilní a spolehlivý. Ačkoliv by měl být samostatný při výkonu své práce, měl by umět spolupracovat s ostatními kolegy a s ostatními katalogizátory v oboru. S tím také souvisí kompetence komunikační. Očekává se, že katalogizátor je flexibilní na změny a v jejich reagování na ně je kreativní. V řešení problémů je aktivní, dokáže je řešit jak samostatně, tak týmově.

Jako měkkou kompetenci NSP uvádí celoživotní učení, na kterou klade velký důraz. Je to z důvodu, že nejen katalogizace, ale celé knihovnictví, je neustále vyvíjející se a měnící se obor (viz kapitola Katalogizace a její proměny v minulosti), a je nutné reagovat na novinky, které často souvisí s nutností naučit se novým poznatkům, či si osvojit nové dovednosti. (NSP, 2017c)

---

² Měkké kompetence (anglicky soft skills) = známé též jako „interpersonální dovednosti.“ Jedná se o kompetence v oblasti chování, jež jsou vázány k emoční a sociální inteligenci.

2.2 Katalogizace a její proměny v minulosti

Katalogizace během své existence prošla velkými změnami. Ty byly často vázány na technologický vývoj. Jako příklad uveďme lístkové katalogy. Tyto katalogy byly původně ručně psané, následně se přešlo na lístky psané na stroji, později se začaly psát na počítači a tisknout. Můžeme uvést jako příklad také děrné štítky, díky kterým knihovny mohly vytvářet tištěné seznamy.

S příchodem počítačové techniky do knihoven v 60. letech 20. století se pak knihovnická práce změnila velmi výrazně. Začaly vznikat první automatizované knihovní systémy. Tyto softwary usnadnily pracovníkům knihovny jejich povinnosti nejen v katalogizaci, napomohly ke sdílení dat mezi ostatními knihovnami. Práci v katalogizaci také usnadnilo připojení do sítě Internet. Díky tomu se otevřela možnost ke vzniku veřejně přístupných online katalogů OPAC,³ což zlepšilo kvalitu v poskytování služeb uživatelům. (Mikšovská, 2013)

2.2.1 Katalogizační pravidla a jejich vývoj

Kromě technologií se měnil také přístup a zpracování dokumentů. Na přelomu 18. a 19. století vznikaly snahy o jednotný popis, což dalo později podnět k vzniku standardů, formátů a pravidel.

První pravidla pro popis dokumentů byla však výsledkem jednotlivců. Mezi významné osobnosti ve vytváření pravidel patřil Antonio Panizzi (1797-1879), Charles Ammi Cutter (1837-1903), nebo Shiyali Ramamrita Ranganathan (1892-1972).

Po individuálních pravidlech pro popis dokumentů se katalogizačních pravidel chopily knihovnické asociace a národní knihovny. Velký vliv na katalogizační praxi měly hlavně anglo-americké země. Spolupráce mezi American Library Association⁴ a britskou Library Association (dnes již funguje pod zkratkou CILIP⁵) dala za vznik pravidlům, která se během své existence stala mezinárodně uznávanými. Jednalo se o AACR.⁶ Poprvé vyšla v roce 1967 a i přes to, že se mělo jednat o společná pravidla, britská a severoamerická vydání se lišila. I ta se však během svého působení měnila a vyvíjela. V 70. letech pak vyšel text společný

---

³ OPAC = Online Public Access Catalog (Veřejně přístupný online katalog)

⁴ American Library Association = Americká knihovní asociace

⁵ CILIP = Chartered Institute of Library and Information Professionals

⁶ AACR = Anglo-American Cataloging Rules (Anglo-americká katalogizační pravidla)

pod zkratkou AACR2 a v roce 1988 vyšla pravidla v novém vydání pod zkratkou AACR2R.⁷ (Halmichová, 2006, s. 32-38)

Dnes tato pravidla mají svého nástupce, jedná se o pravidla RDA.⁸ Pravidla byla poprvé vydána v roce 2010, testování nových pravidel proběhlo za provozu v několika knihovnách v USA a v dalších zemích. RDA začaly knihovny v USA, Kanadě, Velké Británii, Austrálii a v Německu používat v roce 2013. (Příbylová, 2014, s. 94-99)

Kromě anglo-amerického vlivu se v katalogizační praxi objevil vliv sovětského knihovnictví, které působilo především na socialistické státy v minulém století. V Evropě také katalogizaci ovlivnilo Německo. (Stoklasová, 1999) Německo do již zmíněného roku 2013 používalo vlastní katalogizační pravidla (Halmichová, 2006, s. 43).

2.2.1.1 Katalogizační pravidla a jejich vývoj v České republice

Pravidla pro identifikační popis se vyvíjela již v Československu, vývoj pokračoval i pro samotnou českou katalogizační praxi. Katalogizační praxe byla ovlivněna nejen vlivy ze zahraničí, které často souvisely také s politickou scénou ve státě, ale také jednotlivci.

Ve 20. století měla na katalogizaci a její výkon vliv Pruská instrukce, Sovětská pravidla a Anglo-americká pravidla. Tato trojice směrů pak působila na knihovnictví při tvoření pravidel pro katalogizaci.

Pruská instrukce měla vliv na práci Jaromíra Boreckého (1869-1951), který vypracoval „Pravidla katalogu základního“ vydané v roce 1925. Byla platná až do roku 1950.

Další významnou osobností byl Zdeněk Václav Tobolka (1874-1951). Při tvoření „Pravidel, jimiž se řídí budování abecedního seznamu jmenného“ publikovaných v roce 1921, vycházel hlavně z potřeby instituce, ve které působil jako ředitel.

V roce 1950 vyšla další pravidla, již se ale jednalo o dílo kolektivního charakteru. „Prozatímní pravidla abecedního jmenného seznamu“ se již odklonila od pruského vlivu a neboť sovětská pravidla ještě nebyla dokončena, přiklonil se tým knihovníků k vlivu anglo-amerického. Pravidla však nevyhovovala větším knihovnám a neobsahovala kromě hudebnin žádné speciální dokumenty.

---

⁷ AACR2R = Anglo-American Cataloging Rules, second revision (Anglo-americká katalogizační pravidla, druhá revize)

⁸ RDA = Resource Description Access

Na tyto pravidla se ale později navázalo, stala se základem pro další katalogizační pravidla. V roce 1959 vypracoval Miroslav Nádvorník (1921-1989) se svým kolektivem „Pravidla jmenného popisu.“ Byla určena velkým a středním knihovnám, katalogizační praxi ovlivnila na mnoho desetiletí a kvůli politické situaci ve státě byla silně orientována na sovětská pravidla. „Pravidla jmenného popisu“ ale procházela vývojem a kolektiv tvůrců sledoval novinky a trendy z mezinárodních akcí o katalogizaci, které pak reflektovali do pravidel. Pravidla se tak během 60. let dočkala aktualizace a nových vydání. Kromě toho se v roce 1965 vydala norma pro zpracování dokumentů, oporu měla mít v pravidlech vytvořené Nádvorníkem a jeho kolektivem a měla být závazná. „ČSN 01 0195 Bibliografický (dokumentační) a katalogizační záznam“ však nakonec závazným dokumentem nebyla, z čehož plynuly rozdíly v jednotlivých knihovnách a nemohl tak být naplněn její hlavní účel – sjednocení katalogizační praxe na území Československa.

Na počátku 90. let vznikla potřeba nových pravidel, neboť stará již nevyhovovala. Bylo diskutováno převzetí pravidel AACR2R, to však bylo zamítnuto. Při vypracování nových pravidel ale kolektiv veden Hanou Vodičkovou (1932-) z této anglo-americké praxe vycházel. Do pravidel se odrazilo vše moderní a pozitivní také z domácích pravidel, respektovaly se zahraniční standardy. V roce 1994 se ale nakonec diskuze kolem vlastních pravidel uzavřely, rozhodlo se o orientaci na mezinárodní sféru z důvodu výměny záznamů se zahraničím, a tak byla přeložena AACR2R. (Stoklasová, 1999)

Další větší změny v katalogizačních pravidlech se Česká republika dočkala až o dvacet let později. V květnu roku 2015 se začala používat pravidla RDA a opět se tak české knihovnictví připojilo k používání mezinárodních pravidel. (Trinkewitzová, 2015)

2.2.2 Katalogizační standardy

Nejen pravidla pro popis dokumentů v knihovně uložených během minulých let vznikala a měnila se. Katalogizátoři si osvojovali také znalosti v nových standardech. Mezi důležité standardy lze zařadit Mezinárodní standardní bibliografický popis (známý hlavně pod zkratkou ISBD⁹) vytvořený Mezinárodní federací knihovnických asociací a institucí (IFLA¹⁰). Standard byl vydán v 70. letech minulého století a již v desetiletí jeho vzniku prošel mnoha změnami. Cílem ISBD byla regulace formy a obsahu popisu dokumentů. Začala se

---

⁹ ISBD = International Standard Bibliographic Description

¹⁰ IFLA = International Federation of Library Associations and Institutions

také projevovat potřeba mezinárodní výměny, i tomu ISBD napomohlo. (Halmichová, 2006, s. 20-21)

V druhé polovině 60. let se začala testovat proveditelnost výroby strojově čitelných záznamů ve standardizovaném datovém formátu MARC.¹¹ Za vznikem tohoto formátu stála Henriette Avramová (1919-2006) z Knihovny Kongresu, která započala pilotní projekt. V 70. letech byl velký vývoj těchto formátů, hlavně na národních úrovních. (Rösslerová, 2007) Proto v roce 1977 IFLA doporučila jako mezinárodní formát UNIMARC. (Rösslerová, 2016, s. 61-62). Jako další standard vyšel formát MARC21, který byl výsledkem kombinace kanadských a amerických formátů (CANMARC a USMARC) a je využíván dodnes. (Rösslerová, 2016, s. 80)

Bibliografické záznamy se tak staly mezinárodně vyměnitelné a srozumitelné. S vývojem nových typů dokumentů a novými potřebami uživatelů se knihovníci pozastavili také nad požadavky samotných záznamů. V roce 1998 vydala IFLA studii FRBR,¹² která dbala na uživatele a jejich potřeby, cíl nebyl určen na knihovní katalogy. Byly vymezeny čtyři základní funkční požadavky – vyhledání dokumentů, určení entity, výběr entity a získat přístup k entitě. Důležitým přínosem studie je také model bibliografického univerza. Model je stejně jako studie pojmenován FRBR. Kromě FRBR byl vypracován model FRAD.¹³ Tyto dva modely pak napomohly pravidlům RDA, neboť jejich terminologie a koncepce byla použita v RDA. (Kovářová, 2009)

2.2.2.1 Katalogizační standardy v České republice

Česká republika také v minulosti reagovala na vývoj standardů v katalogizační oblasti. Během vývoje katalogizačních pravidel se v minulosti mezinárodní standardy velmi často nerespektovaly a nebyly brány v potaz při tvorbě pravidel. Například ISBD se neodrazilo v žádných pravidel vytvořené před rokem 1980.

Situace se ale v České republice změnila, hlavně díky změně v politické situaci a vývoji moderních technologií. V 80. a 90. letech se knihovny začaly automatizovat, s čímž souvisí zaměření na mezinárodní scénu v katalogizační praxi. Na konci 80. let se řešila otázka výměnných formátů, jednalo se hlavně o problém, zda vytvořit národní formát, či převzít UNIMARC. V roce 1989 po diskuzích vznikl „Výměnný formát.“ Tento formát se stal

---

¹¹ MARC = Machine Readable Cataloging (Strojově čitelná katalogizace)

¹² FRBR = Functional Requirements for Bibliographic Records (Funkční požadavky na bibliografické záznamy)

¹³ FRAD = Fuctional Requirements for Authority Data

základem pro systém MAKS,¹⁴ který vycházel z již zmíněného formátu UNIMARC. Díky systému MAKS se do české katalogizační praxe dostal standard ISBD, který se tak prosadil ještě před vydáním na českém území. (Stoklasová, 1999).

Česká katalogizační praxe mezinárodní formát UNIMARC převzala v roce 1994, čeští knihovníci uznali po debatách za vhodné se orientovat na mezinárodní knihovnickou praxi. Česká katalogizace se dočkala další změny formátu na počátku 21. století, kdy bylo rozhodnuto o přejití na formát MARC21. (Rösslerová, 2017, s. 96-98)

V rámci nových pravidel RDA se čeští katalogizátoři museli seznámit také s modelem FRBR, neboť spolu velmi úzce souvisí. Do českého jazyka byl model FRBR přeložen v roce 2002 (Drobíková, 2013).

2.2.3 Pravidla pro věcný popis

Dokumenty bylo potřeba popsat také z věcného hlediska, proto se vyvíjela také pravidla pro věcný popis. Třídění informací dle věcných hledisek se činilo již ve starověkých knihovnách. Systémy pro věcný popis byly často výsledkem jednotlivce, který pak svůj systém aplikoval na knihovnu, ve které působil, nebo se jednalo přímo o výsledek instituce. Ty tvořily selekční jazyky tak, aby primárně vyhovovaly jejich chodu a jejich fondu. Některé takto vytvořené selekční jazyky se později staly mezinárodně uznávané.

V současné době mezi nejpoužívanější a nejznámější klasifikace pro věcný popis patří Deweyho desetinné třídění (známé též pod zkratkou DDT), jež bylo dílem amerického knihovníka Melvilla Deweyho (1851-1931) poprvé publikováno v roce 1876, Mezinárodní desetinné třídění (v České republice používaná zkratka MDT) vytvořené v roce 1905 jako rozšíření DDT Paulem Otletem (1868-1944) a Henri La Fontainem (1854-1943), a dále také klasifikace knihovny Kongresu (zkratka LCC), jež vytvořila knihovna Kongresu v roce 1901. (Bawde, Robinson, 2017, s. 164) Tyto klasifikace mají stejnou notaci – jedná se o numerický, či alfanumerický kód (Bawden, Robinson, 2017, s. 162).

Kromě výše uvedených klasifikací můžeme v katalogizačních záznamech najít i další nástroje pro popis dokumentů. Hojně jsou uživateli využívána klíčová slova, nebo předmětová hesla, a to z toho důvodu, že jsou na rozdíl od již uvedených v přirozeném jazyce.

---

¹⁴ MAKS = Modulární automatizovaný knihovnický systém

2.2.3.1 Pravidla pro věcný popis v České republice

V České republice se používá klasifikace MDT, kterou v rámci naší republiky spravuje Národní knihovna ČR. MDT se v českém, respektive v československém, knihovnictví objevilo v 20. letech minulého století, kdy jej začaly používat první knihovny odborného charakteru. MDT se hojně rozšířilo ale až po roce 1945, v roce 1948 pak vyšlo zkrácené vydání v českém jazyce.

Knihovny používaly nejen systematické třídění, ale též používaly a stále používají také systém předmětových hesel. První předmětový katalog v českém knihovnictví s předmětovými hesly začal vznikat v roce 1919 v Knihovně Národního shromáždění, o šest let později jej převzaly další vědecké knihovny na českém území. (Ptejte se knihoven.cz, 2017)

2.2.4 Shrnutí změn a vlivu na katalogizační profesi

Na všechny výše uvedené změny museli nejen katalogizátoři, ale také knihovníci zareagovat a museli se vývoji v jejich oboru přizpůsobit. Změny měly velký vliv na požadavky na vzdělávání katalogizátorů.

Požadovalo se, aby se naučili novým věcem, které nemusely být přímo z jejich oboru jako jsou zmíněná katalogizační pravidla, ale bylo potřebné se naučit například počítačové gramotnosti díky automatizací činností v knihovnách. Dále aby si přisvojili nové dovednosti, znalosti a aby obohacovali své měkké kompetence.

Můžeme tedy konstatovat, že se jedná o obor stále se vyvíjející a měnící se v čase. Je tedy na místě si uvědomit, že katalogizační profesi a její okolí v knihovnictví čeká vývoj také i v budoucnosti.

3. Vize budoucnosti katalogizační profese podle zahraničních zdrojů

V zahraničí se knihovníci a odborníci v oboru tématu budoucnosti katalogizační profese věnují již mnoho let. Moderní technologie a nové pohledy na zpracování dokumentů otevřely katalogizační profesi nové možnosti a vývoj do oblastí, které nebyly ještě nedávno brány v úvahu. Z tohoto důvodu se vývoj katalogizační profese dotýká nejen knihovníků, ale také dalších profesí, které figurují v knihovnické praxi. Tento fakt je příčinou, proč možný vývoj řeší odborníci v různých odvětvích katalogizačního oboru.

V rámci bakalářské práce se budeme zabývat pouze některými poznatky z vývoje katalogizační profese v dalších podkapitolách, a některé byly též rozebírány v rozhovorech s českými odborníky v oboru knihovnictví (viz kapitola 4. Vize budoucnosti katalogizační profese z pohledu českých odborníků). Existuje již mnoho poznatků z vývoje katalogizace, a neustále nová přibývají, a je nemožné všechny pojmut v rámci této bakalářské práce.

Situace katalogizační profese a její budoucnosti podle zahraničních zdrojů bude popsána na základě rešerše k tomuto tématu bakalářské práce vypracované autorkou práce. Budeme se věnovat hlavně tématům, která se v literatuře opakují, tématům, na kterých se odborníci shodují a kterým věnují nejvíce času. V následujících podkapitolách se těmito tématům budeme věnovat.

3.1 Požadavky na katalogizátora v současnosti

Požadavkům v současné době v katalogizační profesi se na úvod této kapitoly věnujeme z důvodu, abychom poukázali na současné kompetence katalogizátorů. Kompetence těchto pracovníků knihovny jsou důležité, neboť jsou důležité pro budoucí rozvoj katalogizace a změny v ní obsažené. V katalogizaci je žádoucí, aby katalogizátor dokázal kvalitně reagovat na novinky.

Navíc kvalita katalogu souvisí s dovednostmi a znalostmi osob vykonávající činnost katalogizace. (Read, 2003, s. 15)

Myung Gi Sung (2013) ve svém článku uvádí deset základních vlastností, které by měl mít úspěšný katalogizátor. Nemyslí si totiž, že k úspěchu a k vykonání dobré práce stačí pouze být člověkem s citem pro detail, proto se v článku věnuje dalším rysům důležitým pro katalogizační profesi v současné době:

1. Kompetence

- V katalogizaci jsou velmi důležité odborné znalosti. Významné jsou znalosti technické, znalost katalogizačních pravidel a dalších nástrojů pro popis dokumentů. Navíc se požaduje, aby se katalogizátor orientoval ve změnách, které se v pravidlech objevují, a aby se sám v tomto ohledu vzdělával.

2. Preciznost

- Při tvoření katalogizačních záznamů je velmi důležité, aby pracovník zadával údaje přesně a správně. Je to z důvodu reprezentace dokumentů a pro efektivní získávání informací z katalogu koncovými uživateli.

3. Efektivita

- Efektivita je v článku nastíněna z ekonomického hlediska. Katalogizátor by měl mít cit pro ekonomiku v katalogizaci. Požaduje se, aby byl schopen vytvářet a poskytovat kvalitní záznamy při minimálních finančních nákladech.

4. Důslednost

- Důslednost je dle Myung Gi Sung klíčová pro organizaci knihovního fondu a je potřebné, aby katalogizátor na tuto vlastnost při katalogizování nezapomínal.

5. Přizpůsobivost

- Knihovnictví je obor, který se neustále mění. Změny nastávají díky novým technologiím, vliv také mají nové postupy při zpracování dokumentů, jako katalogizační pravidla. Je nutné, aby katalogizátoři byli přizpůsobiví a flexibilní k novým věcem.

6. Úsudek

- Mít dobrý úsudek se vyžaduje hlavně při věcné katalogizaci dokumentů. Při věcné katalogizaci je potřeba se rozhodnout správně, aby byl dokument co nejlépe popsán.

7. Řešení problému

- Ve výkonu katalogizační profese se čelí řešení různých problémů, které musí pracovník vyřešit. Proto se u katalogizátora požaduje schopnost čelit problémům a pro logické myšlení při řešení.

8. Závazek

- V rámci katalogizace nejednou katalogizátor čelí výzvám, při kterých často překoná svá jistá očekávání. Závazek je v článku myšlen jako dodržování pravidel nejen v rámci katalogizace, dále také posilování svých vlastních znalostí. Požaduje se také dobrá paměť katalogizátora, která může pomoci v automatizaci některých činností.

9. Výzkumná schopnost

- Tato schopnost souvisí s dohledáváním informací nejen o dokumentu, ale také o katalogizaci a o oboru jako celku. Dále je tím také myšleno, že by se měl katalogizátor orientovat v referenčních zdrojích.

10. Sebekázeň

- Poslední požadavek na katalogizátora je motivace sebe sama nejen na vzdělávání. Při výkonu práce by měl dodržovat pravidla etiky a myslet na kvalitu výsledků své práce.

3.1.1 Vlastnosti a znalosti potřebné v budoucnosti katalogizátora

Všech deset vlastností, či schopností, které jsme uvedli výše, jsou potřebné v budoucnosti katalogizační práce. V odborné literatuře můžeme najít další schopnosti a vlastnosti potřebné dle odborníků pro následující vývoj.

Katalogizátorům může pomoci dostatek školení, aktivně vyhledávat příležitosti ke vzdělávání se v oboru, mít mentora, získávat zpětnou vazbu na svoji práci, sledovat současné trendy nejen v katalogizaci, ale také v knihovnictví. Do sledování trendů a učení novým věcem spadá také flexibilita, reakce na změny, které se často dějí v krátkých časových intervalech. Pro katalogizátora je také důležité, aby měl pro budoucí změny otevřenou mysl a aby změny přijímal. Měl by obor vnímat z širšího hlediska a při řešení prezentovat možnosti, nikoliv námitky. Ve svém postoji by měl být spíše proaktivní než reaktivní. Důležité jsou také dobré komunikační dovednosti.

Kromě toho by katalogizátoři měli dbát na rozvoj manažerských dovedností, které se týkají řízení projektů, či dobrého rozvržení časových možností. S tím také souvisí schopnost mít schopnost realistického očekávání, čeho lze dosáhnout, či co je možné udělat v rámci oboru. (Dyer, 2011)

3.1.1.1 Možnosti vzdělávání katalogizátorů

Nové znalosti mohou katalogizátoři a knihovníci získávat mnoha způsoby. Nejdůležitější je vlastní motivace se vzdělávat a učit se novým věcem. Katalogizátoři se o novinkách mohou dozvídat na seminářích, konferencích, či pomocí různých odborných skupin. Dále se nabízí různé webové semináře, či je možné sledovat příspěvky na odborných blozích věnované katalogizaci a její budoucnosti. (Coyle, Dunsire, 2008, s. 71-72)

Vzdělání katalogizátorů velmi úzce souvisí také se změnou formátu. Katalogizátor by měl mít základní znalosti o nových možnostech v knihovnictví a v katalogizaci. Katalogizátorům by mělo být umožněno navštěvovat odborné konference na toto téma, měli by mít dostatek příležitostí k získávání teoretických i praktických znalostí a měly by jim být poskytnuty manuály ke školení. (Pettitt, Grey, 2016)

Katalogizátoři mohou také získávat informace o metadatových formátech již při svém studiu na knihovnických školách. Zde však panují jisté obavy, aby výuka o metadatech zcela nenahradila výuku o katalogizaci. Odborníci jsou také znepokojeni nedostatkem tištěných materiálů ke katalogizačním kurzům. (Hsieh-Yee, 2003, s. 3)

3.2 Proměna role katalogizační profese

Měnící se technologie a shromažďování informací z mnoha zdrojů, které byly ještě nedávno nepředstavitelné, nutí knihovníky se neustále přizpůsobovat potřebám svých uživatelů, ať už se jedná o širokou veřejnost, či třeba studenty, nebo výzkumníky. Objevují se diskuze, zda v době jednoduchého vyhledávání pomocí webových vyhledávačů (jako je Google a podobně) je nutná katalogizace. Názory na potřebu katalogizátora jsou různorodé. Některé postoje nevidí v katalogizační profesi velkou budoucnost, přiklání se ke spolupráci na mezinárodní úrovni prostřednictvím webu. Jiní vidí potřebu katalogizace více než kdy dříve a vidí v digitálním věku příležitost pro katalogizátory. Někteří katalogizátoři vidí změny v pozitivním světle, neboť jejich práci činí cennější v rámci oboru. Role katalogizace a katalogizátorů se začne též projevovat v digitálním prostředí, jako jsou například digitální repozitáře. (Cerbo II, 2011, s. 324-325)

Katalogizační profese a její role směřuje k tomu, že se bude více zabývat sbírkami než samotnými katalogy, dochází tedy k širšímu pochopení katalogizace, nejedná se již o pouhé zpracování dokumentů do knihovního katalogu. Katalogizační znalosti budou využívány v rámci metadatových aktivit. (Simpson, 2007, s. 507)

Právě kvůli metadatům by se proces katalogizace měl změnit. Tradiční katalogizační praxe může být v budoucnu problematická, protože mnoho dalších oblastí kolem knihovnictví začínají používat metadata. Právě ty by mohly knihovny převzít a pracovat s nimi v dalších procesech. Měli bychom si uvědomit, že internet poskytuje interakci mezi komunitami, jež byly dříve oddělené, a nebylo možné navázat lepší vzájemnou spolupráci. Právě interoperabilita v katalogizaci a u metadat je považována za významnou. (Calhoun, 2009, s. 19)

Z profesionálních katalogizátorů se pravděpodobně stanou manažeři. Tito manažeři by měli na starosti tradiční úkony manažera, jako příklad můžeme uvést dozor, vedení projektů a komunikace a školení. To vše se stane v katalogizaci klíčovými prvky, neboť napomohou ke kvalitní organizaci sbírek. Rutinní činnosti spojené se zpracováním dokumentů budou v budoucnu moci vykonávat i neprofesionální katalogizátoři. (Majerová, 2007) Pokud by katalogizaci prováděli neprofesionální pracovníci, bylo by možné v katalogizaci snížit finanční náklady. Katalogizace je nyní velmi finančně náročná z důvodu vyššího vzdělání katalogizátorů a vyšší finanční odměny katalogizátorů zasahují do výdajů knihoven. Neprofesionální katalogizátoři by mohli zlevnit proces zpracování dokumentů, klade se ale důraz na odborný dohled, aby katalogizace zůstala i nadále na kvalitní úrovni. (Read, 2003, s. 16)

Na úkoly katalogizátora bude mít také vliv rozvoj techniky, která již nyní napomáhá ve zpracování dokumentů. Pokud by činnosti popisné katalogizace byly úkolem převážně moderní technologie, katalogizační profese by se zaměřila na okolní prostředí záznamu. Katalogizátoři by se věnovali kontrolám autorit, předmětové analýze, identifikaci zdrojů a spolupráci na projektech digitalizace. (Marcum, 2006, s. 8)

3.2.1 Nová uplatnění pro katalogizátory

V rámci změn mnoho knihoven znovu definuje náplň a roli katalogizátorů v knihovnických profesích. Snaží se o poskytování nových typů služeb. S tím vznikají nová uplatnění pro katalogizátory. Jako jedno z možných uplatnění se nabízí profese metadatového knihovníka. (Cerbo II, 2011, s. 325) Metadatový knihovník je informační pracovník, jenž má předpoklady pro výběr, získávání a organizování informací do systémů, nebo struktur, a to s cílem vylepšení kvality a dostupnosti informací, dále k jejich uchovávání, čímž napomáhají vzdělávání a informovanosti (WikiKnihovna, 2015).

Cerbo, II (2011, s. 325) uvedl kromě metadatového knihovníka další možnosti nového uplatnění. Navrhoval profese, jež je možné přeložit jako knihovník digitální iniciativy, knihovník elektronických zdrojů a informační a knihovnický technik.

Další potenciální možnosti pro katalogizátory, kde by mohli uplatnit své znalosti a dovednosti, se nabízí ve vývoji informačních discovery systémech. Pro knihovníky je toto velmi dobrá příležitost, neboť mohou napomoci ke změně prezentace informací pro uživatele, která by tak mohla být velmi účinná a napomohla by k využívání širšího okruhu dat, které knihovny vlastní. Pokud se katalogizátoři budou dobře orientovat v oblasti metadat, mohou se uplatnit ve vývoji funkcí nástrojů systémů pro popis dokumentů. (Banush, 2012, s. 155)

3.2.2 Spolupráce katalogizátora s dalšími profesemi

Nová uplatnění katalogizační profese sebou nese možnosti spolupráce s jinými obory a jinými pracovními pozicemi. Kooperace by cílila k plnému využití nejen dovedností katalogizátora, ale také možností, které tato profese nabízí. Katalogizátoři by měli aktivně spolupracovat s kolegy ve veřejných službách a s kolegy pracujícími s informačními technologiemi. (Banush, 2012, s. 155)

Roli katalogizátora v poskytování informací pro uživatele vnímají knihovníci jako velmi důležitou, protože na základě jejich zpracování jmenného i věcného popisu je daný dokument vyhledáván. Čím lepší popis, tím je pro uživatele více přívětivý, a tedy je i více využíván. V tomto ohledu vidí knihovníci příležitost ke spolupráci mezi katalogizátory a referenčními knihovníky, kteří napomáhají získávat uživatelům informace. V ideálním případě by totiž výsledkem mohlo být intuitivní rozhraní pro uživatele. Referenční knihovníci totiž nemusí vždy uvažovat stejným způsobem jako katalogizátoři a dochází tak k nepochopení, které pak směřuje k neúplnému využití dat v katalogu. (Cataloging Futures, 2007a)

Další kooperace se nabízí v oblasti metadatových formátů a řízených slovníků, kde by katalogizátoři mohli figurovat jako konzultanti s odbornými znalostmi (Majerová, 2007).

Majerová (2008) také uvedla možnost spolupráce ve věcném zpracování se samotnými uživateli, kteří budou aktivně vstupovat do katalogizačního procesu pomocí tzv. sociálního tagování (v angličtině termín „social tagging“), které je spíše nyní známé pod jen pod

termínem tagováním. Tagování je možnost označování obsahu na Internetu, nahrazuje klasické třídění v katalogích a jedná se o přiřazování klíčových slov k obsahu (WikiKnihovna, 2014). Tato možnost označení výrazně ovlivní nejen katalogizaci, ale také ostatní procesy v knihovnách (Majerová, 2008).

3.3 Vliv webových vyhledávačů na katalogizační profesi

Budoucnost katalogizační profese se také řeší kvůli vlivu webových vyhledávačů, které se pro mnoho uživatelů staly primárním nástrojem pro vyhledávání informací. Americká knihovnice Deanna B. Marcum (2006, s. 5-8) ve svém článku upozornila na jednoduchost ve vyhledávání při použití webových vyhledávačů a připomněla fakt, že mnoho studentů, nebo výzkumníků volí nejdříve vyhledávač Google, protože je pro uživatele přívětivější a jednodušší. Pokládá si tedy otázku, jak by se měla katalogizace proměnit v době společnosti Google. Autorka také zdůrazňuje rostoucí počet elektronických dokumentů a elektronických informačních zdrojů, ve kterých budou moci uživatelé vyhledávat každé slovo z dokumentů. Na základě toho se autorka domnívá, že popis dokumentů v knihovnách nebo jiných nekomerčních institucích bude podroben důkladné revizi.

3.4 Nedostatek katalogizátorů

Budoucnost katalogizace může také ovlivnit nedostatek katalogizátorů v knihovnické praxi. Nízký počet mladých katalogizátorů nemůže nahradit pracovníky odcházející do důchodu, postrádají se katalogizátoři v praxi. Příčina nízkého počtu těchto mladých pracovníků je hlavně způsobena změnou učebních osnov na knihovnických školách. (Cataloging Futures, 2008) Studenti také mohou během výuky katalogizace být ovlivněni formou, neboť mohou postrádat praktické nácviky katalogizace. Je však důležité si uvědomit, že i teorie je pro vykonávání katalogizační profese důležitá, bude tedy zapotřebí změnit styl výuky. (Intner, 2002, s. 17-18)

Nedostatek mladých katalogizátorů může vznikat také kvůli názoru, že katalogizace nemá budoucnost, nebo studenti mohou slýchat o stereotypnosti tohoto povolání. K zvýšení zájmu by mohlo napomoci vnímání katalogizace jako tvoření metadat. (Bryan, 2008)

3.5 Katalogizační formáty a jejich aplikace v budoucnosti katalogizační profese

3.5.1 Metadatové formáty a MARC21

Formáty MARCovského typu a jejich historie byly již představeny v kapitole 2.2.2. Katalogizační standardy. Zahraniční literatura již diskutuje budoucnost formátu MARC21. Zároveň se začíná hovořit o využívání též metadatových formátů pro popis dokumentů. Hovoří se hlavně o formátu BIBFRAME,¹⁵ dále také o Dublin Core, nebo MODS.¹⁶ Důvodem je, že formát MARC se jeví jako nevhodný pro budoucí komunikaci informací na webu (Bratková, 2012, s. 10). Katalogizační záznamy jsou považovány za velmi obecné, a tedy nevhodné pro koncové uživatele. Knihovnická komunita si je tohoto nedostatku vědoma pro uživatele vědoma, proto přehodnotila některé principy. (Gradmann, 1999) Knihovny sledují vývoj a zkoumají budoucnost katalogizace. Výsledky výzkumů často dospěly k závěru, že klíčové jsou metadatové formáty, nikoliv MARC. (Kroeger, 2013, s. 876)

O nahrazení formátu MARC jiným modelem se hovoří hlavně díky možnostem, které metadata nabízí. Jedná se hlavně o možnost propojených dat, což je publikační model pro zveřejňování strukturovaných dat na webu. Tento model tak umožňuje snadné sloučení dat, nebo také vytváření odkazů mezi daty na celém webu. (Havlová, 2003)

Je logické, že tato změna v katalogizaci nese svá rizika, kterých se knihovníci obávají. Knihovníci jsou znepokojeni nejistotou, jak budou formáty MARC a BIBFRAME fungovat během zdlouhavého přechodného období. Další obavy se týkají ztráty dat při přechodu. Katalogizátoři také bývají skeptičtí vůči novým formátům. Kromě negativních emocí však změna sebou nese i pozitivní reakce, jako je nadšení z možnosti implementace propojených dat v knihovnách. Obecně panuje názor, že MARC již není vyhovující, knihovnická komunita by měla přijmout nové moderní způsoby zpracování. (Pettitt, Grey, 2016)

Objevují se ale také názory, že nezáleží, v jakém bibliografickém formátu ukládáme data do databází, pokud budou formáty schopny prezentace a pokud budou moci fungovat k výměně dat. Může se jednat tedy i nadále o MARC, nebo například Dublin Core, či jakýkoliv jiný formát. (Koster, 2009) Metadatové formáty mohou být využity jako alternativy k MARC pouze pro některé katalogizační projekty, nemusí se ale nutně stát plnou náhradou za formát MARC. Toto stanovisko se také začalo objevovat v katalogizační praxi,

---

¹⁵ BIBFRAME = Bibliographic Framework

¹⁶ MODS = Metadata Object Description Schema

například v knihovně Kalifornské univerzity, která začala využívat k formátu MARC metadatový formát Dublin Core. (Kroeger, 2013, s. 876)

Metadatové formáty by více mohly aplikovat v prezentaci dat také model FRBR, který se primárně soustředí na uživatele. Knihovnická komunita navíc v modelu FRBR vidí v budoucnosti mnoho zajímavých aplikací, které již započaly ovlivňováním katalogizačních pravidel. (Tillett, 2005, s. 204-205) Ačkoliv model FRBR výslovně nepodporuje konkrétní formát metadat, vyjadřuje názor, že MARC nemůže dostatečně vyjádřit model vztahy mezi entitami (Kroeger, 2013, s. 875).

3.5.1.1 BIBFRAME a jeho využívání v praxi

BIBFRAME je nový bibliografický rámec a vychází z principu propojených dat (Drobíková, 2014, s. 113). Tento konceptuální model se zaměřuje na vztahy mezi jednotlivými zdroji. Prvotní impulz ke vzniku tohoto modelu dala Kongresová knihovna v roce 2012. Tvůrci jej zamýšleli jako náhradu za formát MARC, BIBFRAME by se měl v budoucnosti stát novým výměnným formátem. (Library of Congress, 2017) V současné době jej testuje 14 vědeckých knihoven. Firma ExLibris 8. května 2017 zveřejnila plán realizace implementace modelu do svých knihovních systémů, jež budou zahrnovat transformaci z formátu MARC do nového modelu. (Wikipedie, 2017)

V rámci aplikace do praxe se řeší otázka, jak by se data ze starého formátu převedla do nového. Je snaha o vyvinutí nástroje, který by tuto migraci dat prováděl s minimální ztrátou a který by při převodu do nového formátu dokázal převést každé pole v rámci formátu MARC. (Kroeger, 2013, s. 884)

Jak již bylo uvedeno, model některé knihovny začaly aplikovat ve svém katalogu. Knihovny zaznamenaly výrazný nárůst návštěv jejich katalogu, princip propojených dat vyhovoval více než klasické zpracování dokumentu. (Pettitt, Grey, 2016)

3.5.1.2 Změna formátu a knihovní systémy

Změna formátů se také týká knihovního systému dané knihovny. Panují názory, že poskytovatelé knihovních systémů nejsou dostatečně aktivní ve sledování novinek a nejsou schopni reagovat na potřeby knihovnické komunity. Knihovníky je tak požadováno, aby se tento postoj poskytovatelů systémů změnil. (Cataloging Futures, 2007b)

3.5.1.3 Metadata poskytované nakladateli a dodavateli

V rámci metadat se vyskytuje také možnost přebírat metadata, která by vytvářel nakladatel či dodavatel dokumentů. Názory na tuto problematiku jsou různorodé. Část knihovnické komunity v tom vidí budoucnost a užitečný nástroj pro katalogizátory.

Jiní profesionální pracovníci jsou skeptičtí a zdůrazňují, že kvalita metadat od externích zpracovatelů bude nízká, neboť nemají znalost katalogizačních pravidel, anebo mohou mít vlastní pravidla pro určitý popis nabízených dokumentů. Navíc se jedná o komerční sféru, která by tato metadata chtěla poskytovat za určitou finanční částku. Nemusí tedy být nakloněni myšlence převzít katalogizační pravidla. Uznávají ale, že metadata vytvořená nakladateli se nemusí výrazně lišit od metadat vytvořené knihovnickou komunitou.

Je tu i jistá obava ztráty statusu knihovny jako poskytovatele bibliografických informací. Problém může být tedy z ekonomického hlediska, neboť nakladatelé cílí vydělat, dále postrádají systém, který by byl schopen tyto informace převzít a zpracovat do katalogizačního záznamu. (Cataloging Futures, 2007b)

4. Vize budoucnosti katalogizační profese z pohledu českých odborníků

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem je získání vize budoucnosti katalogizační profese z pohledu českých odborníků zabývajících se katalogizací. Výzkum napomůže k získání uceleného přehledu na problematiku budoucnosti katalogizační profese nejen ze zahraniční literatury. Samotní Odborníci z výzkumu pro bakalářskou práci považovali absenci tohoto tématu v české literatuře za citelnou.

4.2 Formulování výzkumných otázek

Pro svoji bakalářskou práci jsem se rozhodla zaměřit se na oblasti možného vývoje v katalogizační profesi, které již byly naznačeny v 3. kapitole týkající se katalogizační profese a jejího vývoje z pohledu zahraniční literatury.

Hlavní výzkumná otázka této bakalářské práce je zjištění budoucího stavu v katalogizační profesi. V rámci tohoto zkoumaného problému bylo stanoveno několik dalších dílčích otázek.

- Jaké jsou v současné době kompetence katalogizátora?
- Reaguje Česká republika dostatečně aktivně na novinky a vývoj v oblasti katalogizace?
- Mají finance vliv na katalogizační profesi?
- Jaké jsou vyhlídky a možnosti katalogizační profese v budoucnosti?
- Proč není možné při dnešních technologiích stahování záznamů pomocí oskenování čárového kódu na knize?
- Do jakých činností by bylo možné requalifikovat katalogizátory?
- Budou v budoucnu používanější metadatové formáty, nebo se i nadále bude používat MARC21?

Výzkumné otázky napomohou k vyhodnocení vize budoucnosti katalogizační profese z pohledu českých odborníků. V rámci výzkumných otázek řešíme problematiku na území České republiky.

4.3 Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu pro získání informací byly zvoleny kvalitativní strukturované rozhovory s otevřenými otázkami. Rozhovory byly vedeny anonymně a individuálně po domluvě s respondenty. Rozhovory byly provedeny během dubna a počátkem května roku 2017.

Rozhovory byly vedeny s odborníky v oboru knihovnictví. S výběrem odborníků mi pomohla vedoucí bakalářské práce, jež mi dala několik typů. Oslovila jsem celkem osm osobností, z toho mi odpovědělo sedm respondentů ochotných udělat rozhovor. Respondenti byli vybráni z hlediska pole působnosti a také z hlediska jejich místa zaměstnání, abych s nimi mohla vést rozhovory přímo tváří v tvář. Žádný z respondentů nebyl omezen časově, pro rozhovory tak byly volné časové možnosti. Nejkratší rozhovor trval dvacet čtyři minut, nejdelší jednu hodinu a pět minut.

Respondenti před začátkem rozhovoru podepsali informovaný souhlas s využitím rozhovoru k výzkumné činnosti na této bakalářské práci (viz Příloha č. 1). Již při domlouvání termínů rozhovoru byli respondenti informováni o pořízení zvukového záznamu rozhovoru, před započítím však byli znovu dotázáni, zda s tímto souhlasí. Stejně tak byli předem informováni o anonymitě, na tento fakt byli ale také znovu upozorněni z důvodu, aby se při odpovídání cítili co nejpohodlněji a co nejsvobodněji. Všichni respondenti souhlasili s pořizováním nahrávky na diktafon. Zvukové záznamy rozhovorů byly následně přepsány do psané podoby a plně anonymizovány, gramaticky upraveny. Nahrávky po přepsání byly smazány.

Před rozhovorem jsem informovala respondenty o možnosti neodpovědět na otázku. Dále byli obeznámeni i o možnosti odstoupit z rozhovoru. Těchto možností nevyužil žádný z respondentů.

4.3.1 Analyzování odpovědí

Zvukové nahrávky z rozhovorů byly po pořízení přepsány, gramaticky upraveny a anonymizovány. Následně započala jejich analýza. V jednotlivých odpovědích byly nalezeny jevy a rysy, jež se opakovaly a byly společné. Na základě toho pak byly vytvořeny jednotlivé kategorie.

Významné pasáže z rozhovorů jsou citovány v práci z důvodu přiblížení a pro lepší ilustraci problematiky a tématu. Pro citace byli respondenti označeni jako „Odborník 1-7.“ Tento tvar je zvolen bez ohledu na pohlaví. Toto označení je z důvodu praktického, dále kvůli anonymitě a respektování faktu, že respondenti byli významní odborníci v oboru. Takto je minimální možnost spojovat si jisté respondenty s jakoukoliv osobou. Čísla jsou udělena čistě náhodně, neodpovídají pořadí, v jakém byly rozhovory provedeny.

Plné texty rozhovorů jsou k dispozici na vyžádání od autorky.

4.3.2 Struktura rozhovoru

Rozhovor byl navržen tak, aby obsáhl všechny důležité a potřebná témata k vypracování této práce. Zároveň byla struktura rozhovoru důležitá, aby rozhovor mohl poskytnout podklady pro získání informací, jež napomohou k rozboru problematiky katalogizační profese a její budoucnosti.

Základní struktura rozhovoru obsahuje 12 otázek, přičemž během rozhovorů byly pokládány doplňující otázky ze stran odborníků i výzkumníka. První otázka se týkala současného stavu katalogizační profese.

- Jaké kompetence podle Vašeho názoru zahrnuje v současnosti katalogizační profese v České republice?

Následující otázky se již týkaly vývoje katalogizace, budoucnosti katalogizační profese v České republice, vlivu zahraniční praxe na české prostředí. Také se řešila připravenost české katalogizační praxe na budoucnost v oboru.

- Je podle Vás Česká republika dostatečně aktivní v reagování na posun a novinky v oblasti katalogizace a budování moderních knihovních katalogů?
- Jaká je budoucnost tohoto povolání? V horizontu pěti, deseti let.
- Když hovoříme o budoucnosti katalogizátorů, často narazíme na důraz vzdělání katalogizátora nejen v oblasti knihovnické, ale i oblasti jazyků i IT. Hovoří se o nutnosti celoživotního vzdělávání. Poskytují knihovny dostatek času a motivace pro své zaměstnance? Je dostatek prostředků pro celoživotní vzdělávání katalogizátorů?
- Popřípadě je tu možná rekvalifikace těchto pracovníků? Do jakých činností si myslíte, že by měla probíhat?

V rámci šesté otázky jsme se zabývali vlivem politiky na knihovnictví. Zajímala nás hlavně problematika počtu zaměstnanců a jejich úkol v knihovně, dále také snižování stavu odborného personálu v knihovně. Této problematice jsme se věnovali z důvodu dopadu financování knihoven a informačních institucí na vykonávání knihovnické práce.

- Jaký vliv dle Vás má na pracovní pozice katalogizátorů financování knihoven a politické záležitosti?

V dalších otázkách se řešila problematika formátů pro katalogizaci a pro budoucí chod knihoven. Dále se probírala otázka spolupráce mezi knihovnami a dalšími institucemi, které jsou nedílnou součástí katalogizační profese.

- Myslíte si, že pro katalogizaci budou v budoucnu hrát větší roli metadatové formáty (například BIBFRAME, nebo Dublin Core), než MARC21?
- Bude katalogizátor i na dále jedna ze základních knihovnických specializací, nebo se změní v tzv. „metadata librarian“ (v češtině „metadatový knihovník“)?
- V zahraničí je snaha o propojení a spolupráci nejen mezi různými knihovnickými skupinami a knihovnami, ale také například s nakladateli a vydavateli, dále také s dodavateli softwarů do knihoven. Je v českém prostředí snaha o podobnou spolupráci? Považujete ji za důležitou a účelnou?

V rámci jedenácté otázky se řešila možnost usnadnění katalogizační práce pomocí moderních technologií.

- Proč ještě dnes při všech technologiích není možné jen zkrátka oskenovat čárový kód a stáhnout záznam?

V poslední otázce měli odborníci možnost doplnit rozhovor o téma, které nepadlo a považovali za důležité je v rozhovoru zmínit. Zde měli respondenti možnost doplnit cokoliv k tématu.

- Napadá Vás něco k tématu „Budoucnost katalogizační profese“? Dodal(a) byste rád(a) něco?

4.4 Výsledky

4.4.1 Výzkumný vzorek

Jak již bylo uvedeno, výzkumu se zúčastnilo sedm osobností. Jednalo se o pět žen a dva muže. Všichni respondenti mají vysokoškolské vzdělání, a to minimálně na úrovni magisterského titulu. Dva respondenti nemají knihovnické vzdělání, to jim však nebrání působit v oboru na vysoké úrovni.

4.4.1.1 Působení odborníků v oboru a jejich specializace

Všech sedm respondentů již dlouhodobě působí v oboru. Šest odborníků jsou zaměstnanci v knihovnách, jeden odborník působí hlavně ve vzdělávání na vysoké škole, kde vyučuje obor knihovnictví. Odborníci pracující v knihovnách byli zvoleni z různých pozic, nejednalo se vždy primárně o katalogizátora. V Tabulce 1 je rozdělení čísel odborníků a je uvedena jejich specializace a působení v oboru knihovnictví.

Číslo respondenta	Specializace/působení v oboru
Odborník 1	Vyučující oboru knihovnictví
Odborník 2	Specializace v oblasti digitalizace
Odborník 3	Systémový knihovník
Odborník 4	Specializace na katalogizační pravidla a formát MARC21
Odborník 5	Katalogizátor, práce se zpracováním fondu
Odborník 6	Specializace na moderní formáty a formát MARC21
Odborník 7	Katalogizátor speciálních dokumentů

Tabulka 1 - Přehled Odborníků

4.4.2 Současný stav kompetencí katalogizátora

Výzkumná otázka na kompetence v současné době katalogizačního pracovníka v České republice byla do výzkumu zahrnuta z důvodu, abychom ilustrovali, v jaké pozici a stavu se současná katalogizace a její vykonavatelé nacházejí.

Odborníci se shodli, že kompetence záleží na typu a velikosti knihovny, ve které katalogizátor pracuje. Na základě charakteristiky knihovny se rozdělují typy činností. Ve větších knihovnách je v praxi katalogizace často rozdělena na katalogizátory určení pro jmenný popis dokumentů a na katalogizátory pro věcný popis. Katalogizátoři na věcný

popis v oborově zaměřených knihovnách totiž často mívají jistou specializaci na určitý obor, či také jazyk, a to hlavně z důvodu kvalitního popisu dokumentu.

V knihovnách menšího typu, jakou jsou například městské knihovny, toto rozdělení nebývá časté. „... v běžných knihovnách o velikosti městské knihovny není možné, aby vlastně byl plně kvalifikovaný katalogizátor,“ říká Odborník 6 a dodává: „... je asi chybné myslet si, aby ve všech knihovnách (máme jich tu asi 600, nebo kolik jich tu je) byli plně kvalifikovaní katalogizátoři, kteří budou katalogizovat. To je neekonomické a neefektivní.“

Problematiku menších knihoven a jejich katalogizátorů komentoval také Odborník 5: „... nemyslím si, že katalogizátoři v menších knihovnách byly na dobré úrovni. Oni nemají vzdělání a kolikrát katalogizace není jejich hlavní úkol, mají administrativu, služby, ...“ Uvedl ale také názor, že kompetence katalogizátora se zlepšují pomocí praxe.

Odborník 7 také doplnil, že kompetence v katalogizační profesi velmi záleží na tom „co knihovna chce dávat dál čtenářům.“

Zároveň Odborníci doplnili, že je velmi vhodné, aby všichni katalogizátoři, bez ohledu na jejich pracovní náplň a velikosti knihovny, ve které působí, měli mít přehled nejen o katalogizaci jako celku, ale také o dalších činnostech v knihovně. Shodují se, že by měli mít širší záběr co se týče základních znalostí. Důvod je velmi praktický – pokud by katalogizátor změnil pracovní pozici, může potřebovat vědomosti, které v předchozím povolání nepotřeboval.

4.4.3 Reakce na novinky a vývoj v katalogizaci

S budoucností katalogizační profese nejen v České republice souvisí také schopnost reagovat a přizpůsobit se novinkám a vývoji v katalogizaci. Zatím co Odborník 6 vyjádřil svůj názor, že Česká republika není aktivní v reagování, ostatní se k této otázce vyjádřili váhavě. Objevili se pozitivní názory, že Česká republika je aktivní, což však neznamená, že Odborníci si nemyslí, že by situace mohla být lepší. Reakce knihovníků však jsou vázány na kapacity, které jsou ochotní se tomuto tématu věnovat, dále je to také otázka financí, politiky, ale také knihovních systémů, nebo organizace.

Odborníci 4 a 7 konstatovali, že přebírání novinek by mělo být jistou časovou odezvou. Nepovažují za důležité reagovat na novinky hned, ale naopak počkat, jak se novinky vyvinou, jak se uchyť a jak budou fungovat v praxi.

4.4.3.1 Vzdělávání katalogizátorů

S příchodem nových záležitostí do katalogizace se nabízí otázka, zda katalogizátoři mají dostatek času na celoživotní vzdělávání. Odborník 4 a 6 si nemyslí, že by knihovny poskytovaly dostatečné množství času a motivace svým zaměstnancům. Odborníci 1, 2 a 5 upozornili na fakt, jak velikost a možnosti instituce ovlivňují vzdělávání, dodali, že také velmi vzdělávání katalogizátorů závisí na časových možnostech pracovníka. Odborníci také zmínili motivaci jednotlivých pracovníků, která hraje také velkou roli. „*Je to otázka v podstatě toho, na kolik je každý pracovník motivovaný sám sebe vzdělávat,*“ odpověděl Odborník 3 a podobný názor měl také Odborník 1.

4.4.4 Vliv finančního ohodnocení na katalogizační profesi

Pokud hovoříme o budoucnosti katalogizační profese, je nutné také zmínit faktor ekonomický, který často souvisí i s problematikou politických záležitostí. Pro výzkum byl hlavním tématem vliv těchto dvou faktorů na počet zaměstnanců v knihovnách, Odborníci ale také upozornili na problém finančního ohodnocení katalogizační profese. V současné době jsou katalogizátoři podfinancováni, což hlavně odrazuje hlavně mladé pracovníky knihovny. Ti pak nemají motivaci v knihovnách na těchto pozicích zůstat. Odborník 6 situaci okomentoval slovy: „*A vědí, že se svými znalostmi a oni jsou šikovní, jsou systematictí, jsou pečliví a je spousta profesí, kde by se uplatnili za nesrovnatelně větší peníze. A oni to moc dobře vědí.*“ Podobnými slovy situaci popsal také Odborník 4 a Odborník 7.

Katalogizační profese pak přichází o část pracovníků, kteří jsou vystudovaní a jsou plně kvalifikováni k výkonu odborné práce. V knihovnách tak působí buď věkově starší pracovníci, či lidé, kteří nemají tento obor vystudovaný a je tedy nutné je proškolit. Což je časově i finančně náročné pro knihovnu, zároveň to má též negativní vliv na katalogizaci samotnou. Odborníci 4 a 6 zmínili, že doučení se věcí by nebyl problém. Problémem se z jejich pohledu stává následné vnímání katalogizační profese jako o práce, kterou může vykonávat kdokoliv, s čímž také nesouhlasí.

Úbytek mladých pracovníků Odborníci vnímali pro budoucnost katalogizace negativně. Ví však, že rozdělení peněz je otázka politická a těžko řešitelná.

Podotkli však také, že tyto ztráty mohou mít i vliv pozitivní. Katalogizační profesi tak plní zaměstnanci, kteří se o obor zajímají. Nastává tedy jistá selekce pro knihovny pomocí

finančního ohodnocení. „*Do knihoven tím pádem putují lidé, kteří o ten obor mají opravdu zájem. A ty priority mají postavené tak, že ne nutně jsou peníze ta hlavní priorita,*“ podotkl Odborník 3, avšak také připustil, že obor tímto způsobem může přijít o zaměstnance se zájmem o obor, kteří si nemohou z finančních důvodů dovolit pracovat v oboru.

4.4.5 Katalogizační profese a její vyhlídky a možnosti do budoucnosti

4.4.5.1 Existence katalogizátora

Zda katalogizační profese bude potřeba i v budoucnu je velmi důležitým a podstatným tématem nejen v této bakalářské práci, ale také v oboru. Odborníci se shodli, že katalogizátoři budou potřeba i nadále a že tato profese nezmizí ze seznamu základních knihovnických specializací. Nutnost katalogizační profese a její náplně bude pro knihovnictví i nadále důležitá. Odborník 1 uvedl, že by naopak katalogizace mohla nabrat na větší váze. Odborník 7 připomněl, že se stále nachází mnoho neobjevených, a tedy nezkatalogizovaných fondů, které bude potřeba zpracovat.

Co je ale pravděpodobné, že se počet katalogizátorů sníží. Jeden z faktorů pro snížení počtu těchto pracovníků je celkové snížení počtu knihoven, jak uvedl Odborník 2. Dalším důvodem je čím dál větší tlak na sdílenou katalogizaci. Objevují se také názory, že katalogizace by měla být řízena centrálně. Sdílené katalogizaci a centrálnímu zpracování se budeme věnovat v dalších dvou podkapitolách.

4.4.5.2 Sdílená katalogizace

Jako důležitou činnost v budoucnosti katalogizační profese Odborníci označili proces sdílené katalogizace. „*Budoucnost vidím určitě ve sdílené katalogizaci, jednoznačně,*“ přiznal Odborník 1. Tento krok považuje za logický hlavně z ekonomického důvodu, neboť sdílená katalogizace nahrává úspoře financí. Odborník 3 by též uvítal sdílenou katalogizaci, hlavně z důvodu snížení multiplicity v záznamech. Odborník 4 konstatoval, že sdílená katalogizace je momentálně v české praxi minimální, dle jeho názoru převažuje originální katalogizace, což považuje za špatné. Problém vidí hlavně v malém tlaku na sdílenou katalogizaci. Situace by se mohla změnit v momentě, kdy by situace byla vážnější z ekonomického hlediska.

Odborníci upozornili, že sdílená katalogizace nyní nefunguje hlavně kvůli nedobře nastavenému povinnému výtisku. Knihovny, které mají právo povinného výtisku, mají dle Odborníků kvalitní katalogizátory, avšak výtisk dostávají později než knihovny menší.

Ty nemají možnost záznam vzít od knihovny s povinným výtiskem, a tak vytváří záznam vlastní, který nemusí být vždy kvalitní. Kdyby se tato situace v budoucnu vylepšila, byla by dle Odborníků možnost lepší spolupráce ve sdílené katalogizaci. Nabízí se tedy vylepšení vztahů mezi knihovnami a nakladateli.

4.4.5.3 Centrální zpracování

Odborníci vnímali rozdíl mezi sdílenou katalogizací a centrálním zpracováním. Zatím co sdílenou katalogizaci vnímali jako možnost vytvořit záznam jakoukoliv knihovnou v České republice, který by sdíleli další knihovny, centrální zpracování bylo prezentováno jako katalogizace jednoho, popřípadě více center na území České republiky, které by poskytovalo dále záznamy knihovnám v České republice. Rozdíl je tedy Odborníky vnímán v místě zpracování dokumentů.

Odborníci 1, 3, 4 a 5 jako užitečné považují centrální zpracování dokumentů jako potenciální možnost v budoucnu. Odborník 1 zastává model centrální akvizice a katalogizace, také ale uznává, že centrální služby v České republice nefungují vždy tak, jak by měly. Hlavní výhodou tohoto zpracování by mohlo být ušetření prostředků v knihovnách, které by se mohly investovat do jiných činností. Jeho vize byla v jednom centru, které by pak své záznamy, jež by byly kvalitní, poskytovalo dalším knihovnám. Pro Českou republiku vidí jako centrálního zpracovatele Národní knihovnu, která by měla být vůdčí knihovnou v rámci systému nejen pro katalogizaci, ale pro obor celkově. S hlavní postavením Národní knihovny souhlasí také Odborník 6.

Odborník 3 vyjádřil názor, že každá knihovna nepotřebuje svého katalogizátora a doplnil: „*Bylo by, z mého pohledu, lepší, kdyby se kvalitní katalogizace soustředila do nějakých center, neříkám, že nutně musí být jen jedno, mohlo by jich být několik.*“ Odborník 5 zdůraznil, že v rámci instituce, ve které působí, usilují o přebírání záznamů a o co největší zpracování centrálně. Pokud bychom však v budoucnu požadovali centrální zpracování dokumentů bez ohledu na počtu center, opět by se vyžadovaly lepší vztahy mezi nakladatelem a centrální knihovnou.

4.4.6 Stahování záznamů z čárového kódu knihy

Jako možnost získávání záznamů, či informací o daném dokumentu, se do budoucna nabízí stahování záznamů z čárového kódu u knihy. Tento krok se nabízí z logického důvodu

– v současné době jsme obklopeni moderními technologiemi, které by proces katalogizace tímto způsobem urychlily.

Odborníci uznali, že by tato možnost v budoucnu byla velmi dobrá pro obor, ale pozastavovali se nad otázkou, kdo by měl takový záznam vytvořit. Odborníci navrhovali nakladatele, dále centrální knihovnu, která by pro tuto činnost vznikla, popřípadě také uváděli spolupráci mezi nakladateli a knihovny. „*Ideálně by byla cesta spolupráce, ale koho? Jedné knihovny a nakladatelů? To by bylo strašně komplikované. Národní knihovny, nebo někoho jiného?*“ zamýšlel se Odborník 3.

Odborník 1 a 5 připomněli, že spolupráce mezi nakladateli a knihovnami již existuje nyní, a to díky národní agentuře ISBN¹⁷ a aktivitě Katalogizace v knize (známá též pod zkratkou CIP¹⁸), kterou v rámci České republiky zajišťuje Národní knihovna. Odborník 5 ale upozornil, že tato spolupráce není ideální. V rámci aktivity CIP mají nakladatelé pocit, že je knihovna zdržuje, často pak i záznam změní. Upozornil i na chyby při hlášení ISBN. Tento vztah by bylo pro činnost stahování záznamů z čárového kódu nutné zlepšit, neboť nakladatelé často činnosti knihovny považují za újmu.

Odborník 2 a 4 se pozastavili nad financováním. Kromě pořízení technologií, které by pro knihovny mohly být drahé, je tu i otázka, kdo by financoval celý proces. Celou situaci by mohlo vyřešit centrální financování. Problém je také v dodávání a v nákupu knih, kdy se jednotlivé knihovny snaží koupit si dokument co nejlevněji, dále často nechtějí čekat, až se kniha zpracuje v knihovně, která je v hierarchickém žebříčku výše. Odborník 2 nabídl jako možnost dodávat knihy knihovnám dříve, než kniha přijde na trh. Nemyslí si ale, že by vydavatelé byli ochotní toto kvůli knihovnám podstoupit.

Odborník 1 dodal, že pokud bude kvalitní centrální databáze, mohla by se tato činnost v budoucnu uchytit, neboť by knihovníci změnili názor a konali by vše, aby se tento model uchytil. „*Když se vymění ta generace, tak se to změní, změna generace je i změna myšlení,*“ konstatoval.

4.4.7 Rekvalifikace katalogizátorů

Se snižováním počtu katalogizátorů se nabízí otázka, kde by se mohli pracovníci v rámci knihovnických profesí uplatnit. Týká se to hlavně katalogizátorů působících ve

---

¹⁷ ISBN = International Standard Book Number (Mezinárodní standardní číslo knihy)

¹⁸ CIP = Cataloging in Publication

větších knihovnách, kde se plně věnují zpracovávání dokumentů. V menších knihovnách totiž katalogizátor často vykonává další činnosti v rámci knihovny.

Rekvalifikace katalogizátorů je dle Odborníků na mnoho míst, záleží na vlastnostech daného katalogizátora a možnostech knihovny. Nepopírali fakt, že katalogizační profese se nejen sníží počtem zaměstnanců, ale také se promění a vyvine se dále. Odborník 4 a 5 vidí možnosti nového místa v nových typech dokumentů, které bude též potřeba popsat. Budoucnost katalogizátorů by se též mohla přenést do služeb, přesněji do rešeršních služeb.

Využití by kromě toho mohli také najít v podávání informací, poradenství v otázkách kvalitních zdrojů, či se nabízí práce se čtenáři a jejich vzdělávání například v informační gramotnosti. Odborník 1 upozornil na fakt, že v současné době jsou zanedbáváná analytika, která by v budoucnu mohla hrát velkou roli, dále mají potenciál se stát systémovými knihovníky. Odborník 2 pak navrhl možnost přesunutí pracovníků na vyjednávání práv s autory, z důvodu rozvoje digitálních knihoven a knih v nich zveřejněných, vidí také změnu v náplni poslání knihovny, a tedy i potenciál pro další uplatnění v pořádání různých akcí, výstav a podobně.

4.4.7.1 Proměna katalogizační profese na metadatového knihovníka

V rámci rekvalifikací a změny v katalogizační profesi jsme se s Odborníky pozastavili také nad proměnou katalogizátora na profesi metadatového knihovníka. Odborníci se zamýšleli, zda i nadále bude katalogizační profese jedna ze základních knihovnických specializací, či zda ji čeká změna do oboru metadat.

Profese katalogizátora se promění, vývoj posune profesi do oblastí, které dnes nemusíme brát v potaz. Odborníci 1, 4 a 6 si nemysleli, že by katalogizace z knihovnických specializací vymizela. Odborníci 4 a 6 mínili, že se pozmění její náplň práce. „*Takže já si myslím, že katalogizátor bude potřeba pořád, jen to bude vypadat trošku jinak,*“ komentoval Odborník 6.

Odborník 1 uvedl myšlenku, že by mohli vedle sebe fungovat tyto dvě profese zároveň a budou mít základní přehled o obou oborech. Doplnil, že není nutná plná znalost, stačí chápat, jak věci jako je formát MARC, nebo metadata, fungují. V rámci oboru Odborník 1 zastává názor, že základní znalosti jsou potřeba. Odborník 7 apeloval, že obě profese musí svoji práci vykonávat správně. Požadavek Odborníka 7 je logický, protože správně zadaná data jsou důležitá nejen pro knihovníky, ale také pro koncové uživatele.

4.4.8 Metadatové formáty a MARC21

Odpovědi na otázku týkající se formátů pro katalogizaci byly rozporuplné. Odborníci se shodli, že formát MARC21 je zastaralý a není plně vhodný pro budoucí katalogizaci. „*Já pevně doufám, že to budou metadatové formáty, právě ty propojená data,*“ odpověděl Odborník 6 na otázku budoucnosti formátu v kontextu prezentaci dat, v rámci výměny dat dodal, že metadatové formáty MARC21 nenahradí, budou však hrát velkou roli. S podobným názorem se lze setkat i u Odborníka 1, ten možnost využívání metadatových formátů vidí hlavně v digitálních knihovnách.

Problematiku budoucnosti formátů vnímají z více aspektů. Důležitý vliv pro Českou republiku mají změny v zahraničí, jako primární zdroj inspirace odborníci vnímají americkou Knihovnu Kongresu ve městě Washingtonu. Vyvíjet úsilí na lokální úrovni nepovažují za dostatečně efektivní.

Příchod nového formátu v budoucnosti by byl také problematický kvůli převodu záznamů uložených ve starém formátu. Kromě strachu o ztrátu dat je brán také zřetel na finanční otázku problematiky převodu dat, dále o časovou náročnost na celý proces. Odborník 3 i upozornil na problematiku knihovních systémů, které by se se změnou musely vyrovnat, následně dodal: „*A umím si představit, že to, co jsme si neuměli představit před deseti lety dneska, bude za deset let zase někde jinde.*“

Dále může být pro budoucnost problematické, jak momentálně zpracováváme dokumenty. Posun nelze odmítat, je viditelný, mění se však také přístupy. Odborník 2 upozornil na data o dokumentech, které se nyní jeví jako správné, v budoucnu ale mohou být považována za chybná. S tímto faktem se musí ve vývoji počítat.

5. Shrnutí

V této kapitole budou shrnuty a interpretovány zjištění vize budoucnosti katalogizační profese. Nejprve rozebereme teoretickou část týkající se zahraničních zdrojů, poté se budeme věnovat českým odborníkům. Poznatky získané českými odborníky budou konfrontovány se zahraniční vizí.

5.1 Shrnutí vize budoucnosti katalogizační profese podle zahraničních zdrojů

Zahraniční zdroje kladou důraz na rozvoj kompetencí, znalostí a dovedností katalogizátorů, neboť v budoucnosti katalogizátora mají důležité postavení. Požadavky na katalogizátora se totiž nesníží, jeho činnosti budou stále významné v rámci knihovnických činností. Rozvoj jeho znalostí a kompetencí je díky neustálému vývoji potřebné a žádoucí. V budoucnosti katalogizační profese je celoživotní vzdělávání pracovníků potřebné a nevyhnutelné. Knihovníci působící v katalogizaci mají mnoho způsobů, jak se vzdělávat, záleží na jejich zájmu a motivaci.

Vzdělávání katalogizátor potřebuje z důvodu proměny katalogizační role. Pozice katalogizátora i nadále zůstane jednou ze základních knihovnických specializací, ale díky vývoji moderních technologií a přístupu ke zpracování dokumentů se promění její náplň. Jedna z možností, jak by se mohla profese proměnit, je změna katalogizátora na manažera, který bude dbát na kvalitu práce nekvalifikovaných katalogizátorů. Tímto krokem by se vyskytla otázka, do jakých profesí by bylo možné katalogizátory uplatnit. Nabízí se metadatový knihovník, knihovník ve službách, či také jako odborný znalec při vytváření discovery systémů. Mimo jiné je také možné uplatnit katalogizátory do pomoci dobré kooperace s dalšími profesemi. Větší spolupráce s ostatními institucemi a korporacemi bude klíčová pro další vývoj katalogizace.

Již v současné době do katalogizace a do knihovnictví celkově zasahují webové vyhledávače, jež se jeví pro uživatele jako jednodušší způsob vyhledávání informací. Tento fakt se také dotkl popisu dokumentů v knihovnách, který se pod tímto tlakem mění, stejně jako knihovní katalogy.

Budoucnost katalogizace může ohrozit nedostatek katalogizátorů. Nižší počet katalogizátorů způsobuje nezájem o katalogizaci. Ta je prezentována jako stereotypní práce. Mladí pracovníci často vnímají katalogizaci jako profesi, jenž nemá budoucnost. Toto lze změnit stylem výuky na knihovnických školách.

V budoucnosti katalogizační profese je důležitá otázka, v jakém formátu budou katalogizátoři zpracovávat fond knihoven. Výzkumy zahraničních knihovníků dokazují, že formát MARC21 není vyhovující pro budoucí vývoj a je potřeba zvolit jiný formát na zpracování dokumentů. Nabízí se možnost využívání metadatových formátů. Tyto formáty nabízí nové možnosti na rozdíl od formátu MARC. Hlavní výhodu zahraniční literatura vidí v možnostech propojených dat. Nový formát sebou logicky nese jisté obavy, zahraniční knihovnická komunita však převážně smýšlí o metadatech optimisticky. Změna formátu je také potřebná z důvodu nových katalogizačních pravidel a modelu FRBR. Potřebné vzdělání k metadatovým formátům katalogizátoři je poskytováno různými odbornými akcemi a elektronickými materiály. Knihovnická komunita žádá o zlepšení vztahu s poskytovateli knihovních systémů, knihovníci u poskytovatelů postrádají inovativní myšlení a sledování novinek v knihovnictví. Metadatové formáty nyní zkouší 14 zahraničních knihoven, ve své praxi implementovaly BIBFRAME. Jedna z knihoven uvedla fakt, že uživatelé považují model BIBFRAME za více uživatelsky přívětivý. Vývoji a postavení modelu také napomůže vyjádření firmy Ex Libris, která začíná implementovat tento model do své činnosti.

5.2 Shrnutí výzkumu vize budoucnosti katalogizační profese z pohledu českých odborníků

5.2.1 Výzkumné otázky

Jaké jsou v současné době kompetence katalogizátora?

Kompetence katalogizátora se v současné době odvíjí od velikosti knihovny a dále také od povinností, které má v dané instituci. V současné době se katalogizátor na plný úvazek nachází především ve specializovaných knihovnách, či knihovnách s větším fondem knih, kdy je účelné, aby se katalogizátor plně věnoval katalogizaci. V rámci těchto knihoven se také často katalogizátoři věnují pouze jedné části popisu dokumentů, tedy se specializují na jmennou, nebo věcnou katalogizaci.

Avšak je tu jistá snaha o zapojení těchto pracovníků do chodu knihovny, kdy pracovníci z katalogizace vypomáhají ve službách, ať už se jedná o výpůjční služby, či o referenční. Často se jedná o dobrovolnou činnost ze strany katalogizátora, neboť knihovny naráží na introvertní vlastnosti pracovníků, které nedovolují poskytovat služby ve kvalitní míře.

V menších knihovnách městského typu katalogizátoři na plný úvazek nefigurují, neboť to pro knihovnu není ekonomicky výhodné. Katalogizátoři tedy plní i další funkce v knihovnách. Často svá uplatnění nacházejí kromě služeb, také například v akvizici, či v administrativě instituce. V rámci katalogizační práce zpracovávají jak jmennou, tak věcnou katalogizaci.

Můžeme tedy říci, že kromě znalostí z katalogizační specializace mají pracovníci v katalogizaci další znalosti z knihovnictví, či se orientují v jiném oboru díky věcnému zpracování dokumentů. Jejich kompetence se netýkají pouze katalogizace, jsou schopni vykonávat další činnosti v rámci instituce, což můžeme hodnotit kladně.

Katalogizátoři bez ohledu na velikost instituce, ve které působí, by měli ale zvládat vytvořit bibliografický záznam a dokument popsat z věcné stránky. V současné době se také od katalogizátorů požaduje mít přehled o oboru celkově, dále také sledovat nejnovější novinky v knihovnictví.

Kompetence a požadavky na českého katalogizátora se neliší od požadavků v zahraničí. Česká i zahraniční praxe požaduje spolehlivého, precizního, důsledného a pečlivého katalogizátora ochotného hledat řešení problému a učit se novým věcem. V České republice chybí jistý apel na manažerské dovednosti katalogizátora, které by mohly napomoci k výkonu jeho práce.

Reaguje Česká republika dostatečně aktivně na novinky a vývoj v oblasti katalogizace?

Česká republika je považována za aktivně činnou v reagování na novinky a vývoj v katalogizaci, neznamena to však, že by se situace nemohla zlepšit. Česká knihovnická komunita volí postup přebírání novinek až po určité době, kdy má jistotu, že novinka v praxi je účinná, bezchybná a má pro knihovnictví smysl.

Reagování na novinky a vývoj však není otázka pouze knihovnické komunity a o jejím rozhodnutí, zda se bude nová věc aplikovat i v české knihovnické praxi. Kromě kapacit odborníků z oboru, jež jsou ochotni sledovat novinky, reagování také souvisí s financemi, politickými záležitostmi. Další roli hrají knihovní systémy, které nejsou vždy dostatečně aktivní a na novinky nereagují z vlastního popudu, ale až na požadavky knihoven.

S reagováním na novinky ale také souvisí s učením se novým věcem, ať už z oboru knihovnictví, či například také v oblasti jazyků, či moderních technologií. Poskytovat

celoživotní vzdělávání svým zaměstnancům je v knihovnách na první pohled jednoduché a bezproblémové, je ale nutné si uvědomit, že pro knihovníky může být časově náročné, protože v rámci své pracovní doby má určité množství povinností, které musí splnit. Z toho důvodu může být obtížné pro katalogizátory najít dostatek času. Velmi také záleží na instituci a jejích možnostech, často z důvodu nízkého počtu personálu není možné dostatečně vzdělávat celý personál. Hlavní roli v celoživotním vzdělávání v knihovnictví však hraje role motivace jedince.

Mají finance vliv na katalogizační profesi?

Na katalogizační profesi lze vnímat vliv ekonomický, hlavně v oblasti finančního ohodnocení pracovníků knihovny. Zatímco v zahraničí hrozí nedostatek katalogizátorů hlavně z důvodu nezájmu o obor, Česká republika má jiný důvod nízkého počtu pracovníků v katalogizační profesi.

Knihovníci obecně jsou podfinancováni, což oboru škodí. Mladí katalogizátoři a absolventi škol nemají o práci v knihovně z tohoto důvodu zájem, neboť se necítí dostatečně ohodnoceni. Kvalifikovaní katalogizátoři s vhodnými vlastnostmi pro výkon této práce často odchází do sfér, kde jim je nabídnuta lepší finanční odměna. V budoucnosti tedy hrozí nedostatek mladších kvalifikovaných katalogizátorů a hrozí riziko nekvalifikovaného personálu v katalogizační profesi. Toto řešení však též není ekonomicky výhodné pro knihovny, neboť musí pro tyto pracovníky zřídit školení, popřípadě je poslat na rekvalifikační kurzy. Pro knihovny jsou tyto výdaje, ať už ekonomické, či časové, též velmi náročné.

Tento vliv však lze také vnímat pozitivně, neboť do katalogizační praxe, či do knihovnické praxe obecně, přichází lidé, kteří mají o obor skutečný zájem, bez ohledu na to, jak jsou ohodnoceni po finanční stránce.

Je ale zřejmé, že otázka financování knihovnických specializací v knihovnách hraje nejen v současné době důležitou roli. Pokud se situace nezlepší, mladý personál nebude dostatečně motivován a bude v knihovnictví chybět, což se odrazí na kvalitě poskytovaných služeb a kvalitě katalogizace.

Jaké jsou vyhlídky a možnosti katalogizační profese v budoucnosti?

Vyhlídky katalogizační profese jsou pozitivní, podobně jako v zahraniční literatuře. Katalogizační profese bude potřeba i v budoucnosti. Jedním z důvodů je velké množství nezkatalogizovaných dokumentů v současné době, ale také z neustálého objevování historických nezpracovaných fondů v různých institucích. Bezpochyby bude potřeba popsat i tyto dokumenty. Profese katalogizátora by se v budoucnu mohla stát žádanější, neboť správný popis dokumentů ve velkém bibliografickém univerzu je žádoucí pro společnost. To však neznamená, že se počet katalogizátorů nesníží.

Počet pracovníků v katalogizační profesi je vázán na počet knihoven v České republice, který se též snižuje. Příčinou snížení počtu pracovníků v katalogizaci přinese také tlak na sdílenou katalogizaci. Možnosti se také otevírají v centrálním zpracování dokumentů. Tyto dvě možnosti, sdílená katalogizace a centrální zpracování, je pro knihovnictví ekonomicky výhodné, finanční prostředky investované do katalogizace v současné době by mohly knihovny využít jiným a efektivním způsobem.

V obou případech by ale bylo nutné zlepšit vztahy s nakladateli a vydavateli, neboť nynější kooperace mezi těmito subjekty není považována za nejlepší. Potíž je tedy nejen v nízkém ekonomickém nátlaku. Právo povinného výtisku v České republice v praxi nefunguje ideálně, knihovny s právem povinného výtisku, kde lze najít kvalitní katalogizátory, dokumenty dostávají později a zkatologizování tedy spadá na menší knihovny, jež nemusí popisovat dokument dostatečně kvalitně. Pro knihovnickou komunitu je tedy žádoucí vylepšení vztahů v rámci povinného výtisku, aby bylo možné katalogizovat dokumenty na dobré úrovni.

Vztahy by do budoucna mohli katalogizátoři v České republice navázat také s dalšími profesemi, aby se vylepšila kvalita nejen katalogizace, ale také samotného katalogu. Kromě možnosti spolupráce mezi katalogizační profesí s dalšími pozicemi v knihovně budou důležití samotní uživatelé, kteří napomohou s věcným popisem. Tato spolupráce není zatím v České republice rozšířena, tato problematika je řešena převážně v zahraničí.

Proč není možné při dnešních technologiích stahování záznamů pomocí oskenování čárového kódu na knize?

Stahování záznamu z čárového kódu u knihy se logicky nabízí jako další možnost získávání dat o dokumentech. Ačkoliv z teoretického hlediska je tato vidina lákavá a českými odborníky by byla i vítána, aplikace této možnosti v praxi této možnosti brání několik záležitostí.

V rámci České republiky by se muselo řešit několik otázek. Pokud by české knihovnictví chtělo tuto možnost aplikovat také v praxi, je nutné určit, kdo by tyto záznamy vytvářel. Jako ideální řešení by bylo, aby jej vytvářela knihovna, v rámci republiky nejvýše postavená, tedy Národní knihovna, která by dokumenty zpracovávala centrálně. V tomto případě by ale bylo nutné správně nastavit vztah mezi nakladatelskou sférou a knihovnickou komunitou. V rámci propojených dat se také nabízí samotní nakladatelé. Čeští i zahraniční odborníci ale upozornili na kvalitu těchto dat, nabízí se otázka, zda by data poskytovaná nakladateli byla pro knihovnu účelná a vyhovující. Pokud by nakladatelé nevytvářeli jistý záznam se základními daty, bylo by potřebné, aby dokumenty knihovny získávaly dříve než knihkupectví, aby uživatelé knihoven měli stejné možnosti, jako lidé nevyužívající knihovnu.

Tato činnost je též komplikovaná z finančního hlediska. Celou aktivitu by bylo nutné zajistit po finanční stránce. Je tedy otázkou, kdo by do této možnosti dával finanční obnos, aby bylo možné tuto možnost převést do praxe. Samotní nakladatelé již povinný výtisk vnímají jako peněžní újmu. České knihovnictví by zřejmě celou aktivitu financovalo samo pomocí centrálních financí. Ačkoliv se tento požadavek může zdát nereálný, je důležité si uvědomit, že touto aktivitou by jednotlivé knihovny mohly ušetřit peníze v rámci své katalogizace, v českém prostředí hraje stále velkou roli originální katalogizace. V současné době již ale je apel na sdílenou katalogizaci, s výměnou generací v knihovnách se tak vztah k originální katalogizaci může pozměnit.

Do jakých činností by byla možná rekvalifikace katalogizátorů?

V případě snižování stavů v katalogizační profesi je možné rekvalifikovat tyto pracovníky na jiné pracovní pozice. Jejich rekvalifikace z důvodu kompetencí, které mají, může být pro instituce výhodná. Jak již bylo uvedeno, v některých knihovnách pracovníci

mají v náplni práce nejen katalogizaci, ale i další knihovnické povinnosti. V případě potřeb by tedy bylo možné katalogizátory umístit do činností, které vykonávali ke katalogizování.

Změnu profese však bude možné zaznamenat také v samotné katalogizaci, neboť její náplň se s příchodem nových typů dokumentů a s rozvojem digitálních knihoven se promění do sfér, které pro nás nyní nejsou myslitelné z důvodu současných možností v oboru.

Nové uplatnění katalogizátoři mohou nacházet ve službách knihovny, například v referenčních, či rešeršních, kdy je nutná dobrá znalost databází a jiných informačních zdrojích. U katalogizátorů se tato znalost též předpokládá, proto se nabízí toto nové uplatnění. Pracovat s informacemi by také mohli v oblasti vzdělávání uživatelů a jejich informační gramotnosti. Další možnost se nabízí v provádění analýz. Znalost knihovních systémů nabízí možnost rekvalifikovat se na systémového knihovníka. Vědomosti ohledně autorského práva by mohla katalogizátory přenést do oblasti vyjednávání s autory dokumentů, či jejich zástupci, o jejich zveřejnění v rámci digitálních knihoven.

Další uplatnění mohou katalogizátoři nalézt v komunitních rolích knihovny, či v kulturních akcích, neboť se mění role knihovny ve společnosti.

Jako další možnost se nabízí proměna katalogizátora v metadatového knihovníka. V budoucnosti katalogizace budou však zřejmě potřeba obě profese, tím se ale nevylučuje možnost rekvalifikace katalogizátora do této činnosti.

Vize v nových uplatněních pro katalogizátory od českých odborníků se shoduje s názory ze zahraniční literatury.

Budou v budoucnu používanější metadatové formáty, nebo se i nadále bude používat MARC21?

Problematika formátu v katalogizaci je již dlouho diskutované téma. Obecně je knihovnickou komunitou MARC21 považován za zastaralý a v současné době označován jako nevhodný a nevyhovující pro výkon katalogizační profese. Navíc již plně neodpovídá dnešním platným standardům jako jsou katalogizační pravidla RDA, či model FRBR dbající na potřeby uživatelů.

Formát MARC21 se však stále využívá z důvodu z velkého počtu dat v tomto formátu a nejistého nástupce, který knihovnické komunitě chybí. S příchodem metadatových formátů se nabízí otázka, zda by se katalogizace nemohla přenést do těchto formátů, popřípadě zda by

knihovny nemohly MARC21 a metadatové formáty používat zároveň. Pro katalogizaci totiž plné nahrazení formátu MARC bylo velmi složité, finančně i organizačně náročné. Mimo jiné by se řešila také otázka knihovních systémů. Příprava katalogizátorů na nové formáty by neměla být náročná, neboť se požaduje, aby se orientovali v novinkách v oboru.

Metadatové formáty by ale mohly být výhodné pro uživatele knihoven díky metodice propojených dat, které umožňují propojit informace z více sfér. Metadatové formáty v budoucnosti najdou hlavně uplatnění v digitálních knihovnách, v samotné katalogizaci tento pokrok bude zřejmě více časově náročnější.

V rámci České republiky je výhodné sledovat v této oblasti vývoj v zahraničí, hlavně vývoj amerického knihovnictví, neboť českou knihovnickou komunitou je považována Knihovna Kongresu za nejdůležitější. České knihovnictví se tedy přizpůsobuje rozhodnutím ze světového knihovnictví, aby výsledky české katalogizace byly mezinárodně použitelné. Vývoj a změny zahraničního knihovnictví by pro Českou republiku měla sledovat Národní knihovna.

Čeští odborníci byli u otázky metadatových formátů a její role budoucnosti více nejistí a opatrní. Nelze říci, že by nebyli nakloněni k této problematice, nad otázkou přemýšleli hlavně z praktického hlediska a z hlediska aplikací metadat do českého prostředí. Stejně jako zahraniční literatura, i čeští odborníci upozornili na komplikovaný vztah mezi knihovnami a dodavateli knihovních systémů, či na kvalitu dat poskytovanými nakladateli.

6. Subjektivní vize možného vývoje katalogizační profese

V závěru bakalářské práce překládám svoji subjektivní vizi možného vývoje katalogizační profese v budoucnosti. Moje vize je založena na základě poznatků získaných při zpracování zahraniční a české vize katalogizační profese pro tuto práci.

Dle mého názoru katalogizační profese zůstane jednou ze základních specializací v rámci knihovnictví. Souhlasím s názorem českých odborníků, že se počet katalogizátorů sníží, též se přikláním k názoru, že každá knihovna nepotřebuje svého katalogizátora.

Při snižování počtu katalogizátorů považuji za reálnější, že si daný pracovník najde nové zaměstnání spíše v komerční sféře zabývající se prací s informacemi. Katalogizátoři mají znalosti a dovednosti na takováto uplatnění. Pokud by však chtěli zůstat v oboru knihovnictví, jejich uplatnění vidím ve správě digitálních knihoven, v rešeršních službách, či ve vzdělávání uživatelů v problematice informační gramotnosti. Velmi mě při rozhovorech zaujala myšlenka knihovníka, který by se zabýval autorským právem dokumentů. Považuji tuto pracovní možnost za velmi zajímavou a užitečnou v budoucnosti.

Ačkoliv mě myšlenka centrálního zpracování dokumentů při analyzování rozhovorů nadchla, nepovažuji tuto možnost pro Českou republiku realizovatelnou z důvodu nedobrých vztahů s nakladateli a nedostatku financí v knihovnictví. Pro Českou republiku vidím budoucnost ve větším apelu na sdílenou katalogizaci.

O katalogizační profesi dle mého názoru není v současné době zájem u absolventů škol z důvodu nízkého finančního ohodnocení. Též se přikláním k názoru ze zahraničí – výuku katalogizace nepovažuji za dostatečnou. Studentům je profese katalogizátora prezentována nevhodným způsobem. Neboť se ale role katalogizátora promění, mohla by být tato pozice představena lepším stylem. Pomoci by také mohlo klást větší důraz na metadatové formáty.

V oblasti metadatových formátů nedokážu říci, jak se situace bude vyvíjet nadále nejen v českém prostředí. V dohledné době dle mého názoru nevidím konec formátu MARC21, to však neznamená, že by metadatové formáty neměly dostat příležitost prezentovat se v knihovnách. Pro knihovny je prospěšné, aby uměly pracovat s oběma variantami. V českém knihovnictví bude i nadále fungovat formát MARC. Metadatové formáty se budou uplatňovat spíše v digitálních knihovnách.

Ráda bych také zdůraznila rychlost vývoje možností a technologií nejen v knihovnictví, ale i v dalších oborech. Je důležité si uvědomit, že momentálně knihovnické komunitě připadá nereálné a velmi obtížné například plně přejít z jednoho formátu do jiného. S příchodem nových technologií za pár let se však toto vnímání může pozměnit. Stejně tak celé zpracování dokumentů. I přes to si však myslím, že v budoucnosti bude potřeba informace popsat, ať už katalogizátorem či neprofesionálním pracovníkem. U pracovníků zabývajících se katalogizováním bude však potřeba dostatečná rekvalifikace a školení, aby chápali smysl katalogizace, nejedná se totiž o pouhé zadávání dat do knihovního systému. Již v současné době je hlavní důraz na uživatele, myslím, že toto smýšlení bude velmi důležité i v budoucnosti, pokud katalogizátoři chtějí působit v knihovnách i nadále. Pokud se dokument nezpracuje kvalitně, není vyhledatelný, a tedy i neužitečný pro koncového uživatele a pro knihovnu.

Vliv webových vyhledávačů vnímám pozitivně, neboť napomáhá knihovnám a jejich katalogům si uvědomit, jakým způsobem lidé vyhledávají. Soudím, že do jisté míry se tyto vyhledávače stanou, a již stávají, jistým vzorem, jak proměnit katalog a zpracování dokumentů.

Knihovník katalogizátor i nadále zůstane profesí, o které lidé mimo obor nevědí, ale vidí její výsledky práce. Na budoucnost katalogizační profese nahlížím pozitivně.

7. Závěr

Bakalářská práce naznačila možnosti vývoje katalogizační profese a možné uplatnění v knihovnictví v budoucnosti. Práce přinesla do této problematiky shrnutí vizí ze zahraniční literatury a nové poznatky z pohledu českých odborníků v knihovnictví. Bakalářskou prací bylo zjištěno, že v knihovnictví bude i nadále potřeba katalogizační profese, bude se však pod vlivem různých okolností měnit.

Katalogizace by mohla v budoucnosti získat větší váhu a větší roli, než kterou má v současné době. Tato změna nastává z důvodu neustále rostoucího počtu dokumentů a informací, nejen v tištěné podobě, ale i v elektronické. Potřeba dobře popsat a organizovat toto bibliografické universum bude velká.

Katalogizační profese bude ovlivněna snižováním počtů katalogizátorů, ten bude způsoben větším tlakem na sdílenou katalogizaci, popřípadě také na centrální zpracování dokumentů. Počet profesionálních katalogizátorů se sníží, jejich povinností nebude čistě jen katalogizace, ale i manažerské činnosti ve zpracování dokumentů. Katalogizátoři se díky svým kompetencím mohou rekvalifikovat na jiné pozice v knihovnách, kde se pracuje s informacemi a je důležitá informační gramotnost pracovníka. Českou katalogizační profesi ovlivní také nízké finanční ohodnocení katalogizátora.

Z výzkumu vyplynulo, že na profesi katalogizátora má velký vliv rozvoj digitálních prostředí, kde se nabízí také další uplatnění pro pracovníky v katalogizaci. Digitální knihovny poskytnou nové možnosti nejen v popisu dokumentů, ale také v oblasti zpřístupňování informací.

Velkou roli v budoucnosti katalogizace bude hrát otázka nového formátu pro zpracování dokumentů. Toto téma je předmětem diskuzí již mnoho let a zájem o téma neustává, právě naopak. Dle výzkumu lze soudit, že v blízké době nenastane plný přechod na nový formát, nyníjší formát MARC21 a nový metadatový formát budou fungovat zároveň. Metadatové formáty budou uplatňovány hlavně v digitálních knihovnách než v samotné katalogizaci. Tím však nelze říci, že v budoucnosti nenastane přechod na nový metadatový formát, který je více vhodný pro prezentaci dat. Na tento krok však bude potřeba důkladná příprava a dostatek financí.

Je potřeba však zdůraznit, že charakter a rozsah této bakalářské práce nejsou schopny pojmut celou problematiku katalogizační profese a jejího vývoje a uplatnění v budoucnosti. Výsledky této práce mohou být využity pro další výzkumné práce.

8. Seznam použité literatury a zdrojů

- BALÍKOVÁ, Marie. Katalog. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003b- [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001443&local_base=KTD.
- BALÍKOVÁ, Marie. Věcná katalogizace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003a- [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001657&local_base=KTD.
- BANUSH, David. Cooperative Cataloging at the Intersection of Tradition and Transformation: Possible Futures for the Program for Cooperative Cataloging. *Cooperative cataloging: shared effort for the benefit of all*. London: Routledge, 2012, s. 149-160. ISBN 978-0-415-68973-1.
- BAWDEN, David a ROBINSON, Lyn. *Úvod do informační vědy*. 1. vydání. Doubravník: Flow, 2017. 451 stran. ISBN 978-80-88123-10-1.
- BIBFRAME. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, naposledy edit. 2017-05-08 [cit. 2017-06-16]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/BIBFRAME>.
- BIBFRAME Frequently Asked Questions. *Library of Congress* [online]. Washington, [2017] [cit. 2017-07-13]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/bibframe/faqs/>.
- BULÍNOVÁ, Eva. Originální katalogizace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001287&local_base=KTD.
- BUŘILOVÁ, Marcela. *Identifikační popis* [online]. Verze 1.0. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, 2008 [cit. 2017-07-10]. 93 stran. Elektronické studijní texty ÚISK. Dostupné z: http://sites.ff.cuni.cz/uisk/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Identifika%C4%8Dn%C3%AD-popis_Bu%C5%99ilov%C3%A11.pdf.

- BRATKOVÁ, Eva. *Metadata a jejich hlavní schémata: učební materiál pro posluchače ÚISK* [online]. Verze 1.0. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, 2012 [cit. 2017-06-10]. 60 stran. Elektronické studijní texty ÚISK. Dostupné z: http://sites.ff.cuni.cz/uisk/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Metadata-a-jejich-hlavn%C3%AD-sch%C3%A9mata_Bratkov%C3%A1.pdf.
- BRYAN. Komentář k No catalogers, or, The chickens have come home to roost. In: *Cataloging Futures: Exploring the future of cataloging and metadata in libraries* [online]. Wed Jul 10 2008 11:22 AM [cit. 2017-06-15]. Dostupné z: <http://www.catalogingfutures.com/catalogingfutures/2008/07/no-catalogers-or-the-chickens-have-come-home-to-roost.html?cid=121793790#comment-6a00d8341c557f53ef00e553aeff278834>.
- CALHOUN, Karen S. Being a librarian: metadata and metadata specialists in the twenty-first century. WESTBROOKS, Elaine L., Keith JENKINS a Tom TURNER. *Metadata and digital collections: a festschrift in honor of Tom Turner* [online]. Ithaca: Cornell University Library, 2009 [cit. 2017-06-14]. Dostupné z: https://works.bepress.com/karen_calhoun/5/.
- CERBO II, Michael A. Is There a Future for Library Catalogers?. *Cataloging & Classification Quarterly*. 2011, 49(4), s. 323-327. ISSN 0163-9374. Dostupné komerčně z (DOI): <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01639374.2011.571504?scroll=top&needAccess=true>.
- COYLE, Karen a Gordon KUNSIRE. *Trepidation or Anticipation?: The Future of Cataloging and Catalogers* [Internet]. San Francisco: LinkedIn Corporation, c2017; publ. 2008 May 12 [cit. 2017-07-10]; 74 p. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/kramsey/the-future-of-cataloging-and-catalogers-presentation>.
- DOLEŽALOVÁ, Pavlína, ŠRAJBOVÁ, Magda a TRNKA, Jiří. Katalogizátor pro(tí)? Uživatelé katalogu, aneb, Jak uvažuje knihovník o čtenáři. *Knihovny současnosti 2007*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2007. s. 389-404. ISBN 978-80-86249-44-5. Dostupné také z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2007-3-389.pdf>.
- DROBÍKOVÁ, Barbora. RDA a BIBFRAME: budoucí standardy bibliografické kontroly? = RDA and BIBFRAME: next standards for bibliographic control?. *Knihovny současnosti [20]14: sborník z 22. konference, konané ve dnech 9. až 11.*

září 2014 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2014. s. 109-118. ISBN 978-80-86249-71-1. Dostupné také z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2014/Sbornik2014.pdf>.

- DROBÍKOVÁ, Barbora. Standardy pro knihovní katalogy v sémantickém webu. *Knihovna: knihovnická revue*, 2013, **24**(2), s. 72-83. ISSN 1801-3252. Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna132/132072.htm>.
- DYER, Lynne. The role of the cataloguer in the 21st century. *High Visibility Cataloguing: visible is the first step to valued* [online]. 2011 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <https://highvisibilitycataloguing.wordpress.com/professional-positive-advocacy/the-role-of-the-cataloguer-in-the-21st-century/>.
- Future of Cataloging and the Role of Reference Librarians. *Cataloging Futures: Exploring the future of cataloging and metadata in libraries* [online]. 2007a [cit. 2017-06-14]. Dostupné z: <http://www.catalogingfutures.com/catalogingfutures/2007/08/future-of-catal.html>.
- GRADMANN, Stefan, 1999. Cataloguing vs. Metadata: old wine in new bottles? In: *64th IFLA General Conference, Amsterdam, Netherlands, August 16 - August 21, 1998* [online]. Vandoeuvre-les-Nancy, last mod. 1999-06-29 [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <http://archive.ifla.org/IV/ifla64/007-126e.htm>.
- HALMICHOVÁ, Miluše. *Vývoj harmonizace katalogizačních pravidel*. Praha, 2006. 99 stran. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120064934/?lang=en>.
- HAVLOVÁ, Jaroslava. Propojená data. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-06-16]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000016064&local_base=KTD.
- HOŠKOVÁ, Katka. Tagging. In: *WikiKnihovna* [online]. WikiKnihovna, 2011-, naposledy edit. 2014-08-27 [cit. 2017-06-15]. Dostupné z: <http://wiki.knihovna.cz/index.php/Tagging>.
- HSIEH-YEE, Ingrid. Cataloging and Metadata Education: A Proposal for Preparing Cataloging Professionals of the 21st Century. *ALCTS/ALISE Task Force* [online]. 2003 [cit. 2017-06-16]. Dostupné z: <http://www.loc.gov/catdir/bibcontrol/CatalogingandMetadataEducation.pdf>.

- INTNER, Sheila S. Persistent Issues in Cataloging Education: Considering the Past and Looking Toward the Future. *Cataloging*. 2002, **34**(1-2), 15-28. DOI: 10.1300/J104v34n01_02. ISSN 0163-9374. Dostupné také komerčně z: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J104v34n01_02.
- Knihovnik katalogizátor. *Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2017 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Karta/101831>.
- Knihovnik katalogizátor. *Národní soustava povolání* [online]. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2017c [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_tp.aspx?id_ip=101831&kod_sm1=21.
- Knihovnik specialista katalogizátor. *Národní soustava povolání* [online]. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2017b [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_tp.aspx?id_ip=101832&kod_sm1=21.
- KOSTER, Lukas. Who needs MARC? *Commonplace.net: Data. The final frontier*. [online]. 2009 [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: <http://commonplace.net/2009/05/who-needs-marc/>.
- KOVÁŘOVÁ, Dana. Model FRBR a jeho aplikace. *Inflow* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2017-07-13]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/model-frbr-jeho-aplikace>.
- KRČMAŘOVÁ, Gabriela. Sdílená katalogizace a CASLIN. *Ikaros* [online], 2000, **4**(8) [cit. 2017-06-04]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1040>.
- KROEGER, Angela. The Road to BIBFRAME: The Evolution of the Idea of Bibliographic Transition into a Post-MARC Future. *Cataloging*. 2013, **51**(8), 873-890. DOI: 10.1080/01639374.2013.823584. ISSN 0163-9374. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01639374.2013.823584>.
- MAJEROVÁ, Jarmila. Budúcnosť katalogizácie v ére sprístupňovania obsahu. *IT lib*, 2007, **11**(2), s. 23-25. ISSN 1335-793X. Dostupné také z: http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2007/2/buducnost-katalogizacie-v-ere-spristupnovania-elektronickeho-obsahu.html?page_id=1377.
- MAJEROVÁ, Jarmila. Katalogizácia v knižnici 2.0. *IT lib*, 2008, **12**(1), s. 31-32. ISSN 1335-793X. Dostupné také z: http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2008/1/katalogizacia-v-kniznici-2.0.html?page_id=1302.

- MARCUM, Deanna B. The Future of Cataloging. Library Resources [online]. 2006, **50**(1), 5-9 [cit. 2017-06-15]. ISSN 00242527. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=19547591&scope=site>.
- MDT v České republice (Československu). In: Ptejte se knihovny.cz [online]. Thu May 16 2017 8:51 AM [cit. 2017-05-22]. Dostupné z Internetu: <http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/mdt-v-ceske-republice-ceskoslovensku>.
- Metadata knihovník (Metadata librarian). In: WikiKnihovna [online]. WikiKnihovna, 2011-, naposledy edit. 2015-05-31 [cit. 2017-06-14]. Dostupné z: [http://wiki.knihovna.cz/index.php/Metadata_knihovn%C3%ADk_\(Metadata_librarian\)](http://wiki.knihovna.cz/index.php/Metadata_knihovn%C3%ADk_(Metadata_librarian)).
- MIKŠOVSKÁ, Nataša. Retrospektivní konverze (nejen) v českých knihovnách. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*, 2013, **65**(10), s. 343-351. ISSN 0011-2321. Dostupné také z: <http://ctenar.svkkl.cz/clanky/2013-roc-65/10-2013/tema-retrospektivni-konverze-nejen-v-ceskych-knihovnach-116-1549.htm>.
- No catalogers, or, The chickens have come home to roost. *Cataloging Futures: Exploring the future of cataloging and metadata in libraries* [online]. 2008 [cit. 2017-06-15]. Dostupné z: <http://www.catalogingfutures.com/catalogingfutures/2008/07/no-catalogers-or-the-chickens-have-come-home-to-roost.html>.
- PETTITT, Karl a April GREY. The Future of Cataloging and Metadata Management: e-Forum Summary. *ALTCsNews* [online]. Chicago: American Library Association, c1996-2017 [cit. 2017-06-16]. Dostupné z: <http://www.ala.org/altsnews/features/e-forum-future-cataloging>.
- PŘIBYLOVÁ, Jarmila. Vývoj RDA a jejich prosazování ve světě = Development of RDA and its implementation in the world. *Knihovny současnosti [20]14: sborník z 22. konference, konané ve dnech 9. až 11. září 2014 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci*. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2014. s. 94-99. ISBN 978-80-86249-71-1. Dostupné také z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2014/Sbornik2014.pdf>.
- READ, Jane M. *Cataloguing without tears: managing knowledge in the information society*. Oxford: Chandos, 2003. Information professional series. ISBN 1-8433-4043-7.
- RÖSSLEROVÁ, Klára. *Historie, současnost a budoucnost výměnných formátů bibliografických dat [History, Presence and Future of Exchangeable Formats of*

Bibliographic Data]. Praha, 2016. 188 s., xlvii s. příl. Disertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Školitel Doc. PhDr. Rudolf Vlasák.

Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/140054474/?lang=cs>.

- RÖSSLEROVÁ, Klára. Henriette D. Avramová: její osobní život a kariéra. *Ikaros* [online], 2007, **11**(4) [cit. 2017-07-12]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4041>.
- Samostatný knihovník katalogizátor. *Národní soustava povolání* [online]. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2017a [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_tp.aspx?id_jp=101838&kod_sm1=21.
- SIMPSON, Betsy. Collections Define Cataloging's Future. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. 2007, **33**(4), 507-511 [cit. 2017-06-12]. ISSN 0099-1333. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0099133307000948>.
- STOKLASOVÁ, Bohdana. Vývoj katalogizačních pravidel v České republice ve 20. století aneb marné vzdorování zahraničním vlivům. *Národní knihovna*, 1999, **10**(2), s. 55-62. ISSN 0862-7487. Dostupné také z: <http://oldknihovna.nkp.cz/NKKR9902/9902055.html>.
- SUNG, Myung Gi. Ten Essential Qualities for Success: A New Cataloging Librarian's Guide from a Supervisor's Perspective. *Public Libraries Online: A Publication of the Public Library Association* [online]. Chicago: Public Library Association, 2013, **52**(3) [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://publiclibrariesonline.org/2013/06/ten-essential-qualities-for-success-a-new-cataloging-librarians-guide-from-a-supervisers-perspective/>.
- TILLET, Barbara B. FRBR and Cataloging for the Future. *Cataloging*. 2005, **39**(3-4), 197-205. DOI: 10.1300/J104v39n03_12. ISSN 0163-9374. Dostupné také z: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J104v39n03_12.
- TRINKEWITZOVÁ, Helena. Nová katalogizační pravidla RDA. *Informace: zpravodaj Knihovny AV ČR* [online], 2015, **24**(2-3) [cit. 2017-07-11]. ISSN 1805-2800. Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz/casopis-informace/nova-katalogizacni-pravidla-rda>.
- VODIČKOVÁ, Hana. Katalogizace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001272&local_base=KTD.

- VODIČKOVÁ, Hana. Katalogizační záznam. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003b- [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001278&local_base=KTD.
- Where Will We Get Our Metadata in the Future? *Cataloging Futures: Exploring the future of cataloging and metadata in libraries* [online]. 2007b [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: <http://www.catalogingfutures.com/catalogingfutures/2007/11/where-will-we-g.html>.

9. Seznam tabulek

Tabulka 1 - Přehled Odborníků	35
-------------------------------------	----

10. Přílohy

Příloha 1 – Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Výzkum v rámci bakalářské práce Marie Odehnalové

Já, ..., souhlasím se svou účastí na výzkumu, který je součástí bakalářské práce „Budoucnost katalogizační profese.“ Bakalářská práce je psána na oboru Informační studia a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Byl/a jsem podrobně informován/a o cíli výzkumu, o jeho postupu, a o tom, co se ode mě očekává. Porozuměl/a jsem tomu, že svou účast ve výzkumu mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast na výzkumu je zcela dobrovolná.

Porozuměl/a jsem tomu, že moje osobní data budou uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů a předpisů ČR a po vyhodnocení výzkumu budou zničena.

Porozuměl/a jsem tomu, že rozhovor bude nahráván a záznam bude po přepsání rozhovoru bez prodlení zničen. Záznam rozhovoru bude mít po uvedené potřebnou dobu daná výzkumnice uložený pouze na vlastním datovém úložišti a záznam nebude zpřístupněn žádné třetí osobě.

Porozuměl/a jsem tomu, že se mé jméno nebude vyskytovat ve výstupech z tohoto výzkumu. Pro účely analýzy nejsou důležité osobní údaje. Všechny veřejně přístupné výstupy z výzkumu a jeho analýzy budou citovány anonymně a bude s nimi nakládáno bez vazby na Vaši osobu.

V .....

Dne .....

Podpis účastníka/účastnice

Podpis výzkumníka

